

AFRİKA'DA ESİR TİCARETİNİN YASAKLANMASI: BRÜKSEL KONFERANSI (1890)*

The Ban on Slave Trade in Africa: The Brussels Conference (1890)

Abdullah ÖZDAĞ**

Özet

Fransız İhtilalinin yaymış olduğu hürriyet ve eşitlik ilkeleri köle ticaretine yeni sınırlandırmaların getirilmesine neden olmuştur. Bu durumun oluşmasında Sanayi Devrimiyle iş gücüne duyulan ihtiyacın azalması da etkili olmuştur. 19. yüzyıl boyunca Avrupalı devletlerin yanı sıra Osmanlı Devleti ve İran da esir ticaretinin yasaklanması konusunda önemli çabalar harcamıştır. Devletlerin birbirlerinden bağımsız olarak esir ticaretini durdurmaya yönelik çabaları önemli oranda sonuç vermiş olsa da Afrika'daki esir ticareti 19. yüzyıl boyunca devam etmiştir. Dolayısıyla Afrika'daki esir ticaretini tam olarak önlemek amacıyla İngiltere öncülüğünde Brüksel'de uluslararası bir konferans toplanmıştır. Taraf devletler 2 Temmuz 1890 tarihinde esir ticaretini yasaklamayı amaçlayan kurallara imza atmışlardır.

Anahtar Kelimeler: Afrika, Brüksel Konferansı, Esir, Esir Ticareti, İngiltere

Abstract

The principles of liberty and equality, which were spread by the French Revolution, caused that new limitations were enacted in slave trade. The decrease in the need for slaves, which had emerged with the Industrial Revolution, was one of the reasons for this. The Ottoman State, as well as Iran, spent significant amount of efforts in banning the slave trade along with the European States during the 19th Century. Although there were important outcomes of these efforts of states which were spent independently from each other, the slave trade in Africa continued along the 19th Century. For this reason, an international conference was held in Brussels with the leadership of Britain to prevent slave trade in Africa completely. The parties of this conference signed a set of rules that had the aim of banning slave trade on July 2, 1890.

Keywords: Afrika, Brussel Conference, Slave, Slave Trade, England

* Makale Gönderim Tarihi: 24.04.2018 – Makale Kabul Tarihi: 18.05.2018

** Dr. Öğr. Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Siyasi Tarih ABD. e-posta: abduallahozdag1@gmail.com.

Giriş

Kölelik, tarihin en eski dönemlerine kadar uzanan bir kurumdur. Modern manada köleliğin kaldırılması 1789 Fransız İhtilali neticesinde hürriyetçilik fikrinin yayılması ile Avrupa kamuoyunun gündemine gelmiştir. Batıda daha erken başlayan bu hareket Osmanlı Devleti'nde alınan tedbirlere rağmen 19. yüzyıl boyunca devam etmiştir. Dolayısıyla köle ticaretinin yasaklanması fikri önce Avrupa'da daha sonra Osmanlı Devleti'nde kabul görmeye başlamıştır.

Batıda köleliğin kaldırılması için yapılan ilk teşebbüs Fransız İhtilali'nin etkisiyle 1794'te Fransa'da, ardından 1807 yılında İngiltere'de ve ona bağlı olan pek çok yerde olmuştur¹. Aslında esir ticaretinin yasaklanmasıyla ilgili gelişmeler 17. yüzyılda Londra'da bazı grupların yaptığı faaliyetlere kadar uzanmaktadır. 18. yüzyılda da zaman zaman görülen itirazlara rağmen Afrika üzerinden önemli oranda köle ticareti gerçekleştirilmiştir².

İngiltere ile Fransa 1814 Paris Antlaşması'nda köleliğin kaldırılması konusunda görüş birliğine varmışlardır. 1815 Viyana Kongresi'yle köle ticaretinin yasaklanması Avrupa ülkelerinin çoğunu köle ticaretini sonlandırmaya yöneltmiştir. Nihayetinde 1833'te İngiltere'de, 1848'te Fransa'da, 1858'de Portekiz'de ve 1863'te Hollanda'da kölelerin azâd edildiği açıklanmıştır. Köleliğin ABD'de kaldırılması ise köleliğe karşı olan Kuzeylilerin galip geldiği iç savaş sonrası 1865 yılında gerçekleşmiştir³.

1890 Brüksel Konferansı'yla uluslararası camiada köleliğin kaldırılması meselesi daha sonra 1919 yılında Saint Germain Sözleşmesi'nde de ele alınmıştır. Uluslararası köle ticaretinin tam olarak bu sözleşmeyle denetim altına alınmasından sonra Milletler Cemiyeti 1926'da köleliğin mümkün olan en

1 Bülent Nuri Esen, *Kölelik ve Hürriyet*, Nebioğlu Yay., İstanbul, (Tarihsiz), s. 102.

2 Rufus W. Clark, *The African Slave Trade*, 28 Cornhill, Boston, Published By The American Tract Society, , s. 43, 44.

3 M. Raif Ogan, *İslam Hukuku*, Ankara, Alkaya Matbaası, 1956, s. 42; Türk Ansiklopedisi, "Köle-Kölelik", C. XXII, s. 273-275.

kısa zamanda kaldırılması için tavsiye kararı almıştır. 1948 yılında Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nda İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi yayımlanmış ve "Hiçbir kimse kölelik veya kulluk altında bulundurulamaz; kölelik ve köle ticareti, her türlü şekliyle yasaktır" kararı alınarak, köle ticaretinin ortadan kaldırılması sağlanmıştır⁴. Buna ilaveten 1950'de imzalanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve tamamlayıcı protokollerle insanların köle halinde bulundurulamayacağı garanti edilen haklar arasına alınmıştır⁵.

Osmanlı Devleti'nde kölelik, 1839 Tanzimat Fermanı'nından önce batılı devletlerin aksine herhangi bir kısıtlama olmadan devam etmiştir. İslam hukukundan dolayı batılı devletlerden daha iyi konumda olan köle hakları yine de birçok kısıtlamalara tabi tutulmuştur. Avrupa'da meydana gelen eşitlik ve hürriyet kavramlarının sonucu olarak Osmanlı Devleti de kölelerin hakları ve ticareti konularında bazı hukuki düzenlenmelere gitmek zorunda kaldı. Esir pazarlarına ve köle ticaretine yasaklar getiren birçok fermana rağmen bunun uygulanmasında sorunlar yaşandı.

Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra 1840'da İngiltere'deki "Dış Ülkelerdeki Köleliği Önleme Cemiyeti" İstanbul'da köle ticaretini önlemek için bazı girişimlerde bulunmuştur. Bu mesele İstanbul'daki İngiltere büyükelçisinin İngiliz hükümetine gönderdiği rapora da yansımış ve büyükelçi kölelik müessesesinin Osmanlı toplumundan kaldırılması için yapılacak girişimlerin başarısız olacağını belirtmiştir⁶. Ancak sonraki gelişmeler Osmanlı devlet adamlarının köleliğin kaldırılması konusundaki gayretlerini göstermiştir. Nitekim Osmanlı Devleti, batılı devletlerinde teşviki ile 1846 yılından itibaren köleliğin kaldırılması için bazı tedbirler alma yoluna gitmiştir. Öncelikli olarak 1846'da İstanbul'daki esir pazarı kapatılmıştır⁷. Böylece doğrudan köle ticaretinin yapılmasının

4 İzzet Sak, Şer'îye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. ve 18. Yüzyıllar), Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1987, s. 10.

5 M. Akif Aydın, "Köle", *TDVİA*, Ankara, 2002, C. 26, s. 246.

6 Ehud R. Toledano, *Osmanlı Köle Ticareti 1840-1890*, Çev. Y. Hakan Erdem, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994, s. 79.

7 Y. Hakan Erdem, *Osmanlı'da Köleliğin Sonu 1800-1909*, Çev. Bahar Tırnakçı, Kitap Yay.,

önüne geçilmiştir. Bunun hemen ardından Hicaz bölgesi hariç köle ticareti yasaklanmıştır⁸. Osmanlı Devleti'nde köle ticareti 1847 yılında resmen yasaklanmasına rağmen köle ve cârîye alım satımı 20. yüzyılın başlarına kadar hukuken ve fiilen varlığını devam ettirmiştir. Köle ticareti ve esir pazarları çıkarılan fermanlarla ve imzalanan uluslararası antlaşmalarla yasaklanmasına rağmen bilhassa ev hizmetlerinde kullanılan köleler Osmanlı hukukunda meşru kabul edilmiştir⁹. Osmanlı Devleti'nde kölelik ev-içi hizmet köleliği şeklinde yaygındı. Ekonomik bir faktör olmaktan çok toplumsal özellik taşımaktaydı¹⁰. Bunun nedeni Osmanlıda kölelik kurumunun esir pazarları, esirlerin gördüğü eğitim ve kullanıldıkları yerler gibi kendisine has bir takım kurallar oluşturarak sosyal hayata yerleşmesinden kaynaklanmıştır¹¹.

Osmanlı Devleti'nde köle ticaretinin yasaklanmasının hem ekonomik hemde sosyal alanlarda bazı büyük sorunlara neden olacağı bilindiği için birden kaldırılması mümkün olmamıştır. 1854 yılında Çerkez ve Gürcü köle ticaretinin yasaklanmasında İngiltere'nin yoğun baskısı etkili olmuştur. 1856 Islahat Fermanı'yla Osmanlı Devleti'nde yaşayan Müslim ve Gayr-i Müslim vatandaşların her konuda birbirine eşit olduğu açıklanmışsa da köleler hakkında bir açıklama yapılmamıştır¹². Ardından Osmanlı Devleti imzalamış olduğu 1856 Paris Barış Antlaşması'nda köle ticareti yapan kişileri denetleyeceğini belirtmiş, zenci köle ticaretini kaldıracağını ve kölelere azâdlık vereceğini taahhüt etmiştir¹³. Bunun ardından 1857 tarihindeki ferman ile Afrika üzerinde yapılan köle ticaretinin men edilmesi ve tacirlerin

İstanbul, 2004, s. 124; Ahmed Lütfi Efendi, *Vak'anüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi*, Çev. Yücel Demirel, C. 6-7-8, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1999, s. 1239.

8 Köle ticaretinin kaldırılması için yapılan teşebbüslere en çok karşı çıkan yer Mekke ve Medine bölgeleri olmuştur. M. Akif Aydın, a.g.m., s. 246.

9 Gökçen Alpkaya, "Tanzimat'ın Daha Az Eşit Unsurları: Kadınlar ve Köleler", *OTAM*, Ankara, 1990, S. 1, s. 6.

10 Rahmi Deniz Özbay, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Köle Emeğinin İstihdamı ve Mukâtebe Yöntemi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Kocaeli, 2009/1, S. 17, s. 155.

11 İsmail Parlatur, "Osmanlı Sosyal Hayatından Köleliğin Kaldırılışı", *AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, Ankara, 1987, C. 31, S. 1.2., s. 418.

12 Gül Akyılmaz, "Osmanlı Hukukunda Köleliğin Sona Ermesi İle İlgili Düzenlemeler ve Tanzimat Fermanı'nın İlanından Sonra Kölelik Müessesesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, C. 9, S. 1-2, s. 225-226; Alpkaya, a.g.m., s. 6.

13 İsmail Parlatur, a.g.m., s. 419.

cezalandırılmasına çalışılmıştır. Esir pazarlarına ve ticaretine yönelik yasaklar sonraki dönemlerde de devam etmiştir. 1871'de tüm vilayetlere gönderilen talimatlarla İstanbul ve taşra bölgelerde bulunan esir pazarlarının kapatılmasına ve esir ticareti yapanların cezalandırılacağı ifade edilmiştir¹⁴.

1. Brüksel Konferansı (1890)

18 Kasım 1889 tarihinde birçok devletin katılımıyla Brüksel'de yapılan konferansta Afrika'daki köle ticaretinin yasaklanması kararlaştırılmıştır¹⁵. İngiltere ve Belçika'nın daveti üzerine toplanan konferansta Osmanlı Devleti, Almanya, Avusturya-Macaristan, Kongo, Danimarka, İspanya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İtalya, İran, Hollanda, Rusya, Portekiz, İsveç-Norveç ve Zanzibar devletleri yer almışlardır. Bu konferansa katılan devletler Afrika'da zenci köle ticaretinin durdurulmasını, bu ticaretten kaynaklanan tahribatların önlenmesini, Afrika uluslarının barış içinde yaşamasını temin etmek için bir araya gelerek bazı tedbirler aldıklarını ifade etmişlerdir¹⁶. Konferansa katılan devletler genellikle Belçika'daki elçileri ve Dışişlerinden bir yetkili aracılığı ile görüşmeleri gerçekleştirmişlerdir. Osmanlı Devleti de Belçika'daki elçisi Karatodori Efendi ile bu konferansa katılmıştır¹⁷.

2 Temmuz 1890'da imzalanan Brüksel Senedi yedi bölümden ve toplam yüz maddeden oluşmuştur. On dört maddeden oluşan birinci bölümde esir ticareti yapılan ülkelerde alınacak tedbirler üzerinde durulmuştur. İkinci bölüm kervan yolları ve esirlerin nakline yönelik tedbirleri, üçüncü bölüm ise deniz yoluyla yapılan esir ticaretinin önlenmesi ve kesin olarak kaldırılmasına yönelik düzenlemeleri içermektedir. Dördüncü bölüm de köle ticaretinin ithal ve ihracına yönelik alınması gereken tedbirleri ve azat

14 Gökçen Alpkaya, *a.g.m.*, s. 7.

15 Brüksel Konferansı hakkında ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Gülnihal Bozkurt, "Köle Ticaretinin Sona Erdirilmesi Konusunda Osmanlı Devletinin Taraf Olduğu İki Devletlerarası Anlaşma", *OTAM*, S.1, 1990, s. 45-77.

16 BOA.Y.A.RES., 51/19, 15 Zilkade 1307/M. 3 Temmuz 1890.

17 Gülnihal Bozkurt, *a.g.m.*, s. 50.

edilmelerine dair hükümleri kaleme alınmıştır. Beşinci bölüm esir ticaretini engellemeye yönelik kurulacak örgütlerden, altıncı bölümde müskirat maddelerinin yasaklanması ve alınacak tedbirler ifade edilmiştir. Son olarak yedinci bölüm taraf devletlerin sened üzerinde hemfikir oldukları ve uygulanmasında gösterecekleri kararlılık ifade edilmiştir¹⁸.

1.1. Esir Ticareti Yapılan Ülkelerde Alınacak Tedbirler

Brüksel Senedi'nin 14 maddelik ilk bölümü alınacak tedbirlere yönelik olmuştur. Afrika üzerinde toprakları bulunan devletlerin bölgelerinin kalkınmasına ve güvenliğine yönelik yapmaları gereken bazı tedbirler ifade edilmiştir. Nitekim antlaşma metninin birinci maddesi Afrika üzerinde hâkimiyeti olan devletlerin buldukları bölgelerde adli, dini, idari ve askeri kurumları zaman içerisinde güçlendirilmelerini öngörmüştür. Özellikle Afrika'nın iç bölgelerinde esir ticareti nedeniyle zarar gören yerlerin yeniden yapılandırılması ve aynı zamanda insan gücüne duyulan ihtiyacı azaltmak için nehirlerle köprüler ve taşımacılık için yeni vapurlar getirilmesi kararlaştırılmıştır. Bununla birlikte göller üzerinde taşımacılık amacıyla deniz işletmelerinin kurulması ve kıyı bölgelerden demiryollarının yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Afrika'nın muhtelif bölgelerine yapılacak yatırımların korunması için uygun miktarda askeri birliklerin getirilmesi ve iç bölgelere yapılan ateşli silah ihracına sınırlamalar getirilmesi kararı alınmıştır. Nehirler ve göller üzerinde yapılması kararlaştırılan projelerde zenci esir ticaretinin kaynağı olan Çad Gölü ve Yukarı Nil Nehri önem arz etmekteydi. Ayrıca demiryolu yapımı da İngiltere ve Fransa'nın egemen olduğu coğrafyalarda ürünlerin nakledilmesi açısından gerçekleşmekteydi. Osmanlı Devleti'nin Libya arazilerinde mevcut bir demiryolu olmamasına karşın kıyı bölgelerdeki yerleşimlerin birbirine kara yolu ile bağlandığı bilinmekteydi.

Brüksel Senedi'nin ikinci ve üçüncü maddeleri Afrika'da farklı bölgelerin kalkınması, ticari işletmelerin faaliyetleri ve halk arasında güvenliğin sağlanması konularında alınacak

18 BOA.Y.A.RES., 51/19, 15 Zilkade 1307/M. 3 Temmuz 1890.

tedbirler hakkındadır. Bu bağlamda da senette konferansa katılan devletlerin himayesinde bulunan bölgelerde muhtemel saldırılara karşı korunması, onlara kendilerini savunacak güç ve imkânların verilmesi gereği ifade edilmiştir. Dahası kabilelerin kendi aralarındaki çatışmalarda egemen devletlerin olayları teskin etmesi gerektiği ve aynı zamanda bu ahalinin ziraat faaliyetleriyle yeni meslekler edinmeye teşvik edilmesi, sanayiye alıştırılması vurgulanmıştır. Ticari faaliyetleri teşvik ve himaye etmek, ticari müesseselerin kurulmasını temin etmek ve bu hususlarda din ayrımı yapmaksızın herkesin himaye edilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Afrika'da egemenlik kuran devletler, esir ticaretinin izalesi hususunda duruma göre her türlü tedbiri alarak mücadele edeceğini taahhüt etmişlerdir. Bu derece önemli bir meseleyi ifa eden devletler hakkında gerekli görüldükçe bu konferansa katılan devletler tarafından destek verileceği ifade edilmiştir. Ayrıca devletler gerekli gördükleri durumlarda taahhüt ettikleri hususların tamamını ya da bir kısmını mesuliyetleri kendilerine ait olmak üzere şirketlere bırakabilecekleri belirtilmiştir. Konferansa katılan ülkelerin şirketler vasıtasıyla bölge üzerinde yatırım yapacakları da anlaşılmıştır. Nitekim yukarıda nehirler üzerine yapılacak olan köprüler ve vapur işletmeleri hatta demiryollarının şirketler vasıtasıyla gerçekleştirilebileceği ifade edilmiştir. Zaten önceden beri Fransız ve İngiliz şirketlerinin Afrika'nın farklı noktalarında buldukları bilinmektedir.

Afrika'da esirleri zor kullanarak alıkoyan ve ticaretini yapanlar ile insanlara saldırarak haklarını ihlal edenlere karşı o bölgenin hâkim devletleri kişi hürriyetine saldırıya ilişkin kanunları tatbik ve icra etmeyi taahhüt etmişlerdir. Farklı sınıftan insanlar ve esirler üzerinde uygulanan bu tür muameleler bölgede egemen olan devletler tarafından tevkif edilecek ve gerekli cezalar uygunacaktır. Brüksel Antlaşması'nın bu beşinci maddesi kapsamında Afrika'da birçok esir taciri yakalanarak cezalandırılmıştır. Fizan, Trablusgarp ve Bingazi gibi önemli geçiş merkezlerinde dahi esir ticaretinin önemli oranda azaldığı resmi makamlar tarafından rapor edilmiştir.

Brüksel konferansında esirlerin azat edildikten sonraki durumları da görüşülmüştür. Buna göre, Afrika'da serbest kalan

esirlerin istedikleri takdirde kendi memleketlerine dönmelerine müsaade edilmiştir. Aksi halde buldukları bölgelerde istihdam edilecekleri belirtilmiştir. Bu durum daha sonraki dönemlerde sosyal karışıklığa neden olacaktır. Zira zenci esirlerin serbest kaldıktan sonra buldukları bölgelerde asayiş bozan fiillerde buldukları yerel idareciler tarafından rapor edilmiştir. Bununla beraber azat olan esirlerin Afrika'da faaliyet yürüten devletlerin resmen tesis ettikleri ordugâhlarda, göl ve nehirlerde seyrü sefer yapan gemilerde kalabilecekleri belirtilmiştir.

Konferansın birinci bölümünde tartışılan bir diğer önemli mesele ise Afrika'da ateşli silahların kullanımı olmuştur. Bunun zararları ve sınırlandırılmasına yönelik tedbirler 8, 9 ve 10. maddelerde ayrıntılı olarak verilmiştir. Afrika'da kontrolün sağlanmasında silahlanmanın önüne geçilmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır. Dolayısıyla Afrika ile münasebet kuran tüm milletler ateşli silahların hem esir ticaretinde hem de kabileler arasında büyük zararlara neden olduğunu tecrübe etmişlerdir. Ateşli silahların ve mühimmatların ticaretine bir sınırlama getirilmedikçe muhafazası taraf devletler tarafından garanti altına alınan Afrika ahalisinin bekasının mümkün olamayacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle bölgeye silah ihraç edilmesine sınırlamalar getirilmiştir. Ancak ifade edilmelidir ki; Afrika'nın iç bölgelerine silah gönderilmesine sınırlandırmalar getirilmesine rağmen İngiliz ve Fransız birliklerinin ateşli silahlar kullanarak nüfuz alanlarını genişletmeleri Brüksel senedinin ilgili maddelerine çelişki oluşturmaktaydı.

Afrika'da toprakları olan devletlere silah gönderilmesi 8. maddede ifade edilen şartlar gereği yapılmıştır. Gönderilen tüm ateşli silahların hükümetlerin kontrolünde belirli ambarlara konulacağı, gerekli olmadıkça ambarlarda yer alan silahların başka yerlere ihraç olunmayacağı belirtilmiştir. Diğer yandan devletlerin kendilerini müdafaa etmek amacıyla bırakmamaları ve satmamaları doğrultusunda silahlanmalarına izin verilmiştir. Bu yapılırken silah ve mühimmatların devlet memurları tarafından kayıt altına alınması ve silahları taşıyacak olan hamallara ismi ve silah damgası olan ve herhangi bir suiistimal durumunda geri alınabilecek beş yıl süreli bir tezkire verilmesi gerektiği ifade

edilmiştir. Bununla beraber ateşli silahlar hakkında ayrıntılı ve kesin hükümler olmasına rağmen bazı adi barut ve silahların esir ticareti hariç bölgelerde ihraç edilebileceği ifade edilmiştir. Ancak bu silahların nereye gideceği ve hangi miktarlarda verildiğine dair ayrıntılı raporların tutulması istenmiştir. Konferansa katılan devletler ateşli silahların ve mühimmatların satılmasına ve nakline dair alınması gereken tüm tedbirleri alacağını taahhüt etmişlerdir.

Taraf devletler kendi aralarında bir hukuk sistemi de geliştirmişlerdir. Bakıldığında kendi topraklarından antlaşma metnine imza koyan bir diğer devlete geçiş hakkı verilmiştir. Nitekim Silah ve mühimmat maddelerine imza koyan ve buna iştirak eden ve sahil bölgelerinde toprağı olan bir devletin arazisinden hareket ederek bu senede imza koyan bir diğer devletin hâkimiyet ve veya himayesi altındaki memleketin iç bölgelerine transit geçiş serbest olmuştur. Bu ikinci devletin arazileri denize sınır ise bu durum değişebilmiştir. Her transit talebi ile beraber iç bölgelerde toprakları bulunan devlet tarafından silah ve mühimmat satmayacağına dair ilgili devlete bir belge vermesi ve buna sadık kalması gerekliliği ifade edilmiştir. Sahile sınırı olan devlet bu geçiş esnasında zarar göreceğini düşünüyorsa o zaman bu hükmü belirli bir süre erteleyebilirdi.

Bu hükümlerin uygulanmasına aykırı hareket eden kişiler durumuna göre nakdi ceza ile yada hapis cezasıyla tedip edilecektir.

1.2. Kervan Yolları ve Esirlerin Nakli

Brüksel Senedi'nin ikinci bölümünde kervan yolları ve buralarda alınacak önlemler ile esirlerin nakledilmesi konularına değinilmiştir. Antlaşma metninin bu bölümü beş maddeden oluşmuştur. Metnin ikinci ve dördüncü maddelerine atıf yapılarak Afrika üzerinde devletlerin hâkim oldukları bölgelerde yapmış oldukları tesisler aracılığıyla esir ticaretine müdehale etmeleri istenmiştir. Ayrıca bu tesislerin giderek gelişmeleri neticesinde esir ticareti yapılan yollarda kontrolün daha fazla sağlanacağı belirtilmiş, şu anda dahi bu yollardan geçen kafilelerin tevkif edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bununla beraber iç bölgelerden kıyılara gelen kervanların durumu da önem arz etmektedir.

Nitekim esirlerin deniz aşırı gönderilmeleri için sahillerden hareket etmeleri gerekmektedir. Bu nedenle metnin on altıncı maddesinde devletlerin hâkim oldukları arazilerde sahil bölgelerine çıkış yapan kabilelerin tevkif edilmesi ve esirlerin serbest bırakılmasına değinilmiş, bu önemli noktalara karakollar yapılması kararlaştırılmıştır.

Konferasa katılan devletler esir ticareti yapan kişiler üzerine de kararlılıkla gidilmesi konusunda hemfikir olmuşlardır. Nitekim Afrika'nın iç bölgelerine gönderilen esirlerin satılması, gemilere bindirilmesi işiyle uğraşan çetelerin oluşumu ve bunların iç bölgelere kaçmalarını önlemek için limanlarda ve sahil bölgelerinde yerel memurlar tarafından şiddetli takibatların yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte cebren esir edildiği ve kaçırıldığı tespit edilen kişilerin tamamının serbest bırakılması kararlaştırılmıştır.

Özgür bırakıldıktan sonra başka bir ülkede zor durumda kalan esirler için taraf devletlerin her biri sahip oldukları coğrafyalarda esirleri himaye ve mümkün ise maiyetlerini tedarik etmeyi kararlaştırmışlardır. Çocukların terbiyesinin ve aileleri ile ikamet ettirilmelerinin sağlanması için ise çaba harcanağı ifade edilmiştir.

1.3. Deniz Yoluyla Esir Ticaretinin Yasaklanması ve Kaldırılması

Brüksel Senedi'nin üçüncü bölümü deniz yoluyla yapılan esir ticaretine yönelik bilgileri içermektedir. Bu bölüm kendi içinde "genel hükümler" ve "bayrağın kullanımına ve karakol gemileri tarafından icra olunacak dikkat ve nezarete dair nizamnameyi" içermektedir.

Bu bölüm antlaşma metninin büyük bir kısmını içermektedir. Çünkü esir ticaretinin önemli bir kısmı Afrika'nın iç bölgelerinden çıkış yaparak gemilerle başka kıtalara taşınma şeklinde olmaktadır. Bu nedenle antlaşma metnin ilk maddelerinde deniz yolları ve sahillerin sınırları belirlenmiştir. İfade edilen mıntıka Basra Körfezi ve Kızıldeniz de dâhil Belucistan'dan Hint deniz sahilleri ve diğer yandan Kangalan Burnu'nun güney bölgelerine inen bir hattı

takip ediyordu. Ayrıca bu hat Madagaskar adasının doğu ve kuzey sahillerinin kuzeyinden 20 mil açıktan geçmekteydi.

Bu antlaşma metnini imzalayan devletler esir ticaretinin yasaklanmasına yönelik kendi aralarında bir mukavele yapmış olsalar dahi bu ifade edilen mntıklar kapsamında denizlerde araştırma ve gemilere el koyma yetkisine sahiptiler. Devletlere verilen bu yetkiler sadece 500 tondan aşağı olan gemiler için geçerli olmuştur. Bunun muhtemel nedenleri ise büyük sanayi gemilerinin ağır tonilatoları nedeniyle durdurulmamaları ve esir ticaretini yapacak olan tüccarların da bu büyüklükte bir gemiye sahip olmayacağı düşüncesidir. Nitekim bu antlaşmanın tadil olmadıkça bu şartlarda olacağı da ifade edilmiştir.

Esir ticaretini tek elden yönetmek ve bilgi akışını düzene koymak için Zengibar'da Zenci esir ticaretine yönelik bir merkezin ihdas edilmesine karar verilmiştir. 41. maddede yazılı olan tüm evrakların gönderilmesi ve esir ticaretine yönelik günlük bilgilerin bu merkeze toplanması istenmiştir.

Esirlerin karalarda olduğu gibi denizlerde de görüldükleri yerlerde serbest bırakılmaları kararlaştırılmıştır. Taraf devletlere ait harp gemilerine sığınan her esirin kesin bir şekilde serbest bırakılması istenmiştir. Ancak cinayet ve yaralama gibi suçlara karışan esirlerin ise yargılanmak üzere yeniden iade edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Antlaşmada, gemilerdeki her bir esirin hürriyetini talep etme hakkının olduğu vurgulanmış, denizlerde teftiş görevini yerine getiren memurlara esirleri serbest bırakma emri verilmiştir.

Antlaşma metninin 30. maddesinden itibaren üçüncü bölümün ikinci fıkrasına geçilmektedir. Bu kısım karakol gemilerinin icrasını yönelik nizamnameyi içermektedir. Burada taraf devletler, 21. maddede çizilen sınırlar içerisinde bayraklarını çekmeye izinli oldukları yerli gemilerle icra ettikleri ticari faaliyetler hakkında denetleme yaparlar. Bu denetlemeyi yapacak olan gemiler yerli usule göre inşa ve techiz edilmiş veya mürettebatın büyük bir kısmı Hintdenizi, Kızıldeniz ve Basra Körfezi gibi sahil bölgelerinin ahalisinden oluşuyor ise yerli gemi addedilmiştir.

Yerli gemilerin taraf devletlerin bayrağını açması da üç şarta bağlanmıştır. Bu şartlar: Gemi sahipleri bayrağını çekecekleri devletin tebaasından ya da himayesinde bulunan birisi olması, müracat ettikleri devletin idaresindeki topraklarda mülk sahibi olmak veya nakdi cazayı ödeyebilecek bir kefaleti sağlaması gerektiği, gemi kaptanı ve sahibinin güvenilir kişiler olması ve esir ticaretinden dolayı mahkûm olmadıklarını ispat edebilecek durumda olmaları gerektiği. Bununla beraber gemilere verilen izin her sene yenilenmekteydi. Ve gemi hangi devletin bayrağını taşıyorsa o devletin memurları tarafından reddedilme durumuna sahipti. Bu gemilerin hüviyetlerinin ispatı içinde izin tezkiresi gerekli tarifleri içerecek ve kaptanın yanında yer alacaktı. Ayrıca yerli gemilerin tonilatosu açık bir şekilde liman isminin baş harfiyle birlikte gemiye yazılacaktı. Böylece yerli gemiler kendi aralarında sınıflandırılmış oldu. Hangi limana ait olduğu ve hangi devletin himayesinde görev yaptığı bilinebilecekti. Denizlerde gemilerin bu şekilde ruhsatlandırılması esir ticaretinin azalmasında önemli derecede etkili oldu.

Geminin hareket edeceği limanda bayrağını taşıdığı devletin memurları tarafından kaptana bir kıta taife cetveli verilmesi ve bu cetvelin geminin her techizinden ve sene sonunda şu şartları haiz oldukça uzatılmasına karar verilmiştir: Tayfa cetveli hareket anında onu veren memur tarafından vize edilecektir. Zenciler hükümet memurları tarafından sorgulanıp kendi rızasıyla gemiye girmediği sürece gemici sıfatıyla görev almayacaklardır. Tayfaların sayısının geminin yük miktarıyla uygunsuz olmamasına dikkat edilecek, görevli memur tayfadan herkesin tarifini yapacaktır.

Gemilerle zencilerin taşınması meselesi taraf devletlerin üzerinde durdukları konuların başında gelmekteydi. Çünkü bazı esir tacirleri zencilerin seyahat amacıyla gemide yer aldıklarını hatta kendi rızaları ile çalıştıklarını ifade ediyorlardı. Bu amaçla taraf devletler zenci yolcu bulunan gemilerden buldukları devletin memurlarına durumu bildiren yazı iletmeleri istemiştir. Her bir yolcunun ismi, tarifi, boyu, erkek ve kadın olduklarının kaydedilmeleri istenmiştir. Zenci çocukların ebeveylere olmadığı sürece hiçbir gemiye kabul edilmemesine karar verilmiştir. Gemilerin limanlardan ayrılmasında izlenen yöntem bir limana

yaklaşılmasında da uygulanmıştır. Gemiler ulaştığı limanlara ise tayfa cetvelini ve yolcuların durumlarını bildirir yazılı evrakı bulunan devletin memurlarına ibraz etmişlerdir.

Antlaşma metninin 35, 36, 37 ve 38. maddelerinin hükümleri tüm gemiler için geçerli değildi. 10'dan fazla tayfası olmayan ve karasularında balık avlayan, yerel hükümetlerin limanları arasında 5 milden fazla açılmaksızın seyrüsefer yapan gemiler bu hükümlerin dışında tutulmuştur. Bu gemiler gerekirse hükümet ve konsoloslar tarafından özel bir ruhsat alabileceklerdi. Ancak kaptanın veya sahibin esir ticareti yaptığı veya buna aracılık ettiği anlaşılırsa derhal izin ve ruhsat reddedileceği ifade edilmiştir.

Antlaşma metninin 27. maddesinde kurulacağı ifade edilen Zengibar'daki büroya taraf devletlerin vereceği belgeler sıralanmıştır. Bu belgeler:

- Sancak taşınma ruhsatnamesi
- Tayfa cetveli
- Zenci yolcuların manifestosu

İçeriği her ülkenin kanunlarına göre düzenlemek olan bu evrakların Avrupa dillerinden birisiyle yazılması istenmiştir. Bayrak açmaya dair; geminin ismi, techiz miktarı ve asli ebatları, kayıt numarası ile mensup olduğu limanı gösterir işaret harfi, ruhsatnamenin verildiği tarih ve bunu veren memurun sıfatı istenmiştir. İkinci olarak tayfa cetvelinde olması gereken belgeler şu şekilde ifade edilmiştir: Gemi ile kaptan ve sahiplerinin isimleri, istiaab miktarı ve kayıt numarası ve mensup olduğu limanın ismi. Ve son olarak yolcuların manifestosuna dair kısım ise, bunları nakleden geminin ismiyle 36. maddede belirtilen yolcuların gerçekten hüviyetlerini belirleyen malumatı içermektedir. Sancakların taşınması hakkında gerekli izin veya red belgeleri alınır alınmaz bu belgeleri içeren evrakların suretleri mahalli hükümetlere ve büroya/Zengibar'a iletilmesi kararlaştırılmıştır. Bu madde sadece yerli gemilerin evraklarını kapsamıştır.

Esasen denizlerde denetleme usullerinin zorluğundan dolayı savaş gemilerine de esir ticareti yaptığı konusunda şüpheye düşülen gemileri denetleme görevi verilmiştir. Deniz subayı

tarafından teftiş edilecek olan yerli gemilerden 41. maddede yazılı evraklar ve diğer gemiler için yürürlükteki anlaşmalarda belirtilen evrakları istenecektir. Bu denetleme görevi 22. maddede yazılı şartları onaylayan devletlerin bayrağını taşıyan gemiler için gereklidir. Denetleme görevini yerine getiren subayın gemiden çıkmadan önce mensup olduğu ülkenin usul ve lisaniyla bir mazbata düzenlemesi istenmiştir. Buna ilaveten kaptan ve yanındaki şahitlerin de lüzumu üzere açıklamalarının mazbataya ilave edilebileceği vurgulanmıştır. Ayrıca yabancı bayraklı bir gemi tevkif edildikten sonra harp gemisinin süvarisi hareketinin sebeplerini içeren bir rapor düzenleyerek hükümetine ulaştırmaya mecbur tutulmuştur. Tüm bu evrakların düzenlenmek suretiyle ayrıca Zengibar'daki büroya gönderilmesi gerektiği de ifade edilmiştir.

Karakol gemileri tarafından tevkif edilen gemide esir ticareti yapıldığı, kaptanın izinsiz olarak sancak taşıdığı, hile ve irtikâp yaptığına dair deliller yeterli olursa bu geminin sancağını taşıdığı en yakın limana götürülmesine karar verilmiştir. Ayrıca taraf devletlerden her biri yetkili konsolosları ve mahalli hükümeti tayin etmeyi ve Zengibar Büroya bildirmeyi taahhüt etmiştir.

Tüm bu gelişmeler gemilerin denetlenmesi ve yapılan işlemleri içerirken alıkonan gemilerin soruşturulması ve yargılanması da ayrıca antlaşma metninde yer almıştır. Nitekim bununla ilgili maddeler metnin 50. ve 61. maddeleri arasında ifade edilmiştir.

Bir gemiyi tevkif ederek teslim alan memur kendi milletinin kanunlarını tatbik ederek, karakol gemisi subaylarından biri hazır olduğu halde tahkikatın yapılacağı ve bu soruşturmada izinsiz sancak taşıyan gemilerin ise tevkif yapanın emrinde kalacağı belirtilmiştir. Bununla beraber gemide satılmak üzere esir bulunduğu veya ticaretine dair izler sabit olursa gemi tüm taşıdıklarıyla birlikte soruşturma yürüten hükümetin muhafazasında kalacağı, 54. ve 56. maddeler kapsamında kaptan ve tayfasının mahkemelere havele edileceği kararlaştırılmıştır. Tüm bu uygulamalar denizlerdeki gemiler üzerinde sıkı bir denetimi getirmiştir. Ancak yine de bazı gemilerin hakısız yere alıkonulması ve soruşturulması konusu düşünülerek bu tür gemilerin uğradığı maddi kayıpların tazmin edileceği vurgulanmıştır. Bu tazmin

ise gemiyi tevkif eden vapurun subayı ile soruşturma yürüten hükümetin 48 saat içinde atadığı birer hakemden ve bu iki hakemden 24 saat içinde bir hakem seçerek belirlemesiyle yürütülecektir. Ancak bu hakemlerin konsolos memurları yada adliye memurları arasından olmasına dikkat edilecektir.

Gemiler üzerinde yürüyen davalar bayrağının taşıdıkları ülkelerin mahkemelerine havale edilecektir. Konsoloslar veya itham edilenlerin sahip oldukları ülkelerin bölgeye gönderdikleri diğer memurlar hüküm vermeye yetkilidirler. Bu üçüncü bölümün hükümlerine aykırı hareket edenlerin yargılanması taraf devletlere bağlı ülkede geçerli olan kanunların izin verdiği ölçüde uygulanacaktır.

Tevkif edilen gemilerin esir ticareti yapmadığı milli mahkeme veya 61. maddede yazılı memurlar tarafından verilen ilam hemen uygulanacaktır. İfade edilen gemi tam olarak serbest bırakılacaktır. Sebepsiz yere tevkif edilen gemilerin kaptanının zarar ve ziyanlarını talep edebilecekleri ve bunların zararlarını hükümetler ya da hakemler vasıtasıyla belirleneceği ifade edilmiştir. Ancak mahkûmiyet halinde tevkif edenin yararına olarak gemiye el konulacaktır. Kaptan ve taifesi gerçekleştirdikleri cinayet ve yaralamalar nispetinde 5. maddeye uygun olarak cezalandırılacaktır.

1.4. Kanunları Esir Ticaretine Uygun Olan Memleketler

Brüksel Antlaşması'nın 4. bölümünü oluşturan bu kısım 12 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerde esir ticaretinin yapıldığı bölgeler ve devletler üzerinde durulmuştur. Özellikle Osmanlı Devleti, İran ve Zengibar ayrı maddelerde ifade edilmiştir. Afrika üzerinde toprakları olduğu halde kanunları esir ticaretine uygun olan devletlerin her türlü esir ticaretini yasakladıklarını taahhüt ettikleri ifade edilmiştir. Osmanlı Devleti'nin bu dönemde transit ticaretin yapıldığı Libya arazileri bu kapsam içinde ele alınmıştır. Yakalanan esirlerin yeniden asli memleketlerine gönderilmeleri kararlaştırılmıştır. Ayrıca memurlar tarafından esirlerin azat olduğuna dair belgeler ellerine verilerek ihtiyaçlarının karşılanması için gereken himayenin gösterilmesi istenmiştir.

Afrika'da sınırları bulunan devletlerin topraklarına kaçan esirlerin hemen serbest bırakılması istenmiştir. Bununla birlikte esirler hakkında yapılan satış, el değiştirme gibi usullerin tamamı ne olursa olsun yok hükmünde kabul edilmiştir. Afrika sınırlarında bulunan devletlerin bayrağını taşıyan gemilerin esir ticareti yaptıkları tespit edildiğinde limanlara giriş çıkış yaptıklarında memurlar tarafından gerekli denetlemelerin yapılması uygun görülmüştür. Ayrıca bu tür esir ticaretiyle uğraşanlara antlaşma metninin 5. maddesinde yer alan cezalar verilmiştir.

Antlaşma metninin 68. maddesi Osmanlı Devleti ile ilgili hükmü içermektedir. Taraf devletler esir ticaretinin yasaklanmasına dair Osmanlı padişahının 16 Aralık 1889'da yayınladığı kanunnamenin önemini takdirle karşılamışlardır. Bu maddede Irak topraklarının batı sahillerinde ve bu sahilleri asya kıtasına bağlayan yollar üzerinde denetim sağlanmasının önemine değinilmiştir. Bu maddeyi takiben 69. maddede ise İran'dan bahsedilerek karasularında, Basra ve Umman Körfezlerinin kendine ait sınırlarında denetim yapılmasına izin verdiği ifade edilmiştir.

Antlaşma metninde Umumi Ofis'in olduğu Zengibar'ın esir tacirlerinin karada ve denizde işlemiş oldukları her türlü suçların engellenmesi ve cezalandırılması için gerekli dayanışmayı sağlayacağından bahsedilmiştir. Bu amaçla Zengibar'da kurulacak olan mahkemelerin 5. maddede yer alan cezaları tamamıyla tatbik ve infaz edeceği, esirlerin serbest bırakılması için özel bir kalemin kurulacağı belirtilmiştir.

Esir ticaretinin engellenmesi her alanda önemli çalışmaların yapıldığı Brüksel Konferansı'nda taraf devletlerin politika memurlarının ve deniz subaylarının her nerede olursa olsun esir ticaretini engellemek üzere görev almaları istenmiştir. Ayrıca Afrikalı esirlerin gönderildiği ülkelerin azat belgesi vermesi için yeni kurumlar ihdas etmeleri ifade edilmiştir. Taraf devletler kendi aralarında yaptıkları faaliyetleri ve esir ticaretinin yasaklanmasına yönelik tedbirleri birbirlerine ileteceklerini taahhüt etmişlerdir.

1.5. Brüksel Senedinin Uygulanmasına Yönelik Kurumlar

Brüksel Konferansının beşinci faslını oluşturan bu bölümde antlaşma metninin uygulanmasına yönelik kurumlardan bahsedilmiştir. Bu fasıl toplam 16 maddeden oluşmaktadır. Kendi için de denzicilik bürosu, esir ticaretine dair evrak ve bilgilerin devletlerarası teati şekli ve serbest bırakılan esirlerin korunmasına yönelik üç fıkradan oluşmaktadır.

Antlaşma metninin 74-80. maddelerini içeren birinci fıkrada Zengibar da daha önce kurulması bahsedilen uluslararası büronun kurulduğu ifade edilerek taraf devletlerin bu büroda birer memur bulundurması gerektiği üzerinde durulmuştur. Üç memurun tayin edilmesi ile kurulacak olan büronun kendine ait bir nizamnamesinin hazırlanması istenmiştir. Bu nizamnameyi kabul ettiklerine dair taraf devletlerin onayı da alınacaktır. Ayrıca büronun masraflarının taraf devletler tarafından verilmesi kararlaştırılmıştır.

Konferans da Zengibar bürosunun civar denizlerde esir ticareti konusundaki tüm evrak ve bilgiyi toplamakla görevli olduğu beyan edilmiştir. Taraf devletler 41. ve 48. maddelerdeki yazılı belgeleri 49. maddede ifade edildiği gibi el konan gemiler hakkında işlemleri yürütenlerin listesini ve 58. maddede yer alan hüküm ve kararların suretlerini Zengibar bürosuna göndermeyi taahhüt etmişlerdir. Ayrıca bu büronun arşivlerinin taraf devletlerin memurlarına ve konsoloslarına daima açık olduğu, doğu dillerindeki evrakların batı dillerine çevrilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu uluslararası büronun her senenin ilk iki ayı kendi işlemleri hakkında bir rapor düzenlemesi kararlaştırılmıştır.

İkinci fıkrada ise esir ticaretine dair evrak ve bilgilerin devletlerarası teatisi üzerinde durulmuştur. Taraf devletlerden ilk olarak idare ile ilgili olan veya bu antlaşmanın hükümlerini uygulamaya yönelik tanzim edilen kanun metinlerini, ikinci olarak da esir ticaretine, tevkif olan ve azat edilen esirlere, silah, mühimmat ve içki ticaretine dair istatistiksel verileri en kısa surette göndermeleri istenmiştir. Bu belge ve bilgilerin teatisi Brüksel'de

Dışişleri Bakanlığı'na bağlı bir birim tarafından gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte Zengibar'daki büronun da yapmış olduğu faaliyetleri her sene Brüksel'de bulunan bu birime göndermesi istenmiştir. Dahası tüm bu faaliyetler biraraya getirilerek uygun zamanlarda yayınlanacak ve taraf devletlere tebliğ edilecek, masrafları devletlerin ortak bütçesinden karşılanacaktır. Böylece Afrika'daki esir ticaretine dair tüm belge ve bilgilerin sistemli bir şekilde Brüksel'e aktarılması mümkün olmuştur.

Üçüncü fıkrada serbest bırakılan esirlerin himaye edilmesi konu alınmıştır. Taraf devletler Afrika'da hâkim oldukları bölgelerde esirleri himaye etmek vazifesini tasdik etmişlerdir. 21. maddede tayin olunan limanlarda ve mahallerde esirlerin geçiş bölgelerinde gereken kurumların ve büroların kurulması karara bağlanmıştır. Bu kurulan müesseselerin ve büroların 18, 52, 63 ve 66. maddelerin hükmüne göre ifade edilen esirleri azat ve himaye etme yetkileri verilmiştir. Bununla birlikte cinayet ve yaralama gibi hukuki suçlardan dolayı esirlere verilecek olan azat belgeleri tehir edilmeyecek fakat azat edildikten sonra bu suçlarda dolayı yargılanmaları mümkün olacaktır. Azat olan esirlerin himayesi daima bürolara müracaat ile mümkün olacaktır. Ve esirlerin ellerine verilen azat belgeleri her kim olursa olsun yeniden alınırsa tacir olarak muamele görecektir ve gerekli cezalar uygulanacaktır.

1.6. Alkollü İçeceklerle Dair Alınan Tedbirler

Brüksel Konferansı'nın altıncı faslı alkollü içeceklerle dair alınan tedbirlerden oluşmaktadır. Antlaşma metnin 90. maddesinden başlayan bu kısım beş madde ile tamamlanmıştır. Taraf devletler alkollü içkilerin Afrika'daki ahalinin maddi ve manevi durumlarına rahatsızlık verdiği için kuzey yarımkürede 20. paralel ile güney yarım kürede 22. paralel daireleri arasında ve sahilden yüz mil mesafeye kadar 91, 92 ve 93. maddelerin uygulanmasına karar vermiştir. Bu mıntılarda gerek mezhepsel ve gerekse diğer nedenlerden olsun alkollü içkilerin kullanımı men edilmiştir. Oralarda alkollü içkilerin bazı işlemlerden geçirilmesine dahi yasak getirilmiştir. Her devlet hâkim oldukları bölgelerde müskiratın yasaklandığı noktaları ve geçiş yollarını rapor edecektir. Taraf devletler müskiratın tamamını yasaklamamış, bu

antlaşmanın uygulanmasını müteakip 3 yıl içinde ispirto gibi bazı içkilerin belirli oranda vergilerinin ödenmesi şartıyla ithaline izin vermişlerdir. Böylece yukarıda sınırları çizilen bölgelerde müskiratın ithal edilmesi taraf devletler tarafından men edilmiştir.

Brüksel Konferansı'nda Afrika'daki esir ticaretini yasaklayan antlaşma metninin yedinci son faslı sonuç kısmını oluşturmuştur.

Sonuç

Afrika'daki esir ticaretinin yasaklanması amacına yönelik İngiltere öncülüğünde Brüksel'de Osmanlı Devleti ve İran da dâhil bir araya gelen Avrupalı devletler yüz maddeden oluşan hükümlere imza atmışlardır. 1889-1890'da yapılan Brüksel Konferansı'ndan önce de esir ticaretinin yasaklanmasına yönelik önemli çalışmalar yapılmıştır. Fransız İhtilali sonrasında Avrupa devletleri 19. yüzyıl boyunca esir ticaretini yasaklayan kanunlar yapmışlardır. Bunların etkisi Osmanlı Devleti'nde de görülmüştür. Osmanlı Devleti'nde esir ticaretinin kaldırılmasına yönelik önemli ve ciddi ilk çalışmalar Sultan Abdülmecit döneminde yapılmış olsa da esir ticaretinin tamamen kaldırılması belirli bir süreyi almıştır.

Afrika kıtası, yüzyıllardır esir ticaretinin yapıldığı ve dünyanın farklı bölgelerine esirlerin gönderildiği kıta olmuştur. Bu nedenle Brüksel'de yapılan toplantı da Afrika'daki esir ticaretine yönelik kararlar alınmıştır. Daha çok Afrika kıtasında toprakları bulunan ülkelerin katılımıyla gerçekleşen konferans da esir ticaretinin karalarda ve denizlerde durdurulmasına yönelik tedbirler ve uluslararası taahhütler üzerinde durulmuştur. Yedi bölüm halinde oluşturulan antlaşma metninin birinci bölümünde devletlerin buldukları bölgelerde yeni yatırımlarla esir ticaretini engellemeye yönelik tedbirleri ele alınmıştır. Ayrıca ticari işletmelerin bu tür olayların azaltılmasında kullanılabileceği de vurgulanmıştır. Antlaşmanın bu bölümündeki göl ve nehirlerdeki deniz işletmelerine yönelik maddeleri doğrudan İngiltere ve Fransa gibi bölge üzerinde güçlü kolonyal düzenleri olan ülkelerin yapabileceği bir durumdu. Senedin ikinci bölümü kervan yollarına ve esir ticaretinin nakledilmesine yönelik hükümleri içermekteydi.

Özellikle bu madde Sahra-altı Afrika'sından batı ve kuzey yönlü ilerleyen kervan yollarına yönelik olmuştur. Antlaşma metninin en önemli maddelerinden birside deniz yoluyla yapılan esir ticaretine yönelik olmuştur. Nitekim Afrika üzerinden kervan yolları ile limanlara getirilen esirler dünyanın birçok bölgesine deniz yoluyla nakledilmişlerdir. Bu nedenle Afrika'nın önemli limanları üzerinde taraf devletlerin esir ticaretine yönelik alması gereken tedbirler detaylı olarak belirtilmiştir. Brüksel Antlaşması'nın dördüncü bölümünde Osmanlı Devleti ve İran gibi kanunları esir ticaretine uygun olan devletlerin bu maddelerin gerekleri yetirine getirmeleri ve güçlü taahhütleri üzerinde durulmuştur. Bu antlaşmanın 68. maddesinde Osmanlı Devleti'nin esir ticaretine yönelik yapmış olduğu faaliyetleri övgü ile belirtilmiştir. Brüksel Antlaşması'nın beşinci bölümü esir ticaretinin engellenmesine yönelik girişimleri kurumsal bir çerçevede ele almıştır. Zengibar'da taraf devletlerin üyelerinin olduğu yeni uluslararası bir büro kurulmuştur. Bu uluslararası büro aracılığı ile Afrika kıtasındaki tüm faaliyetler bir merkeze toplanmıştır. Bununla beraber bu büronun yürüttüğü faaliyetlerde Belçika Dışişleri Bakanlığı'nın içinde oluşturulan bir şube aracılığı ile takip edilmiştir. Bu kurumun oluşturulması ile taraf devletlerin Afrika'da yürütmüş olduğu faaliyetler de denetim altına alınmıştır. Brüksel Antlaşması'nın altıncı bölümü müskiratın yasaklanmasına yönelik olurken yedinci bölüm taraf devletlerin bu hükümleri uygulamasına yönelik taahhütleri içermiştir.

Brüksel Konferansı imzalandıktan sonra Afrika üzerindeki denetimler giderek artmıştır. 20. yüzyılın başlarına gelindiğinde Afrika'da oldukça azalan esir ticaretinin az da olsa devam ettiği bilinmektedir. Ancak denizlerde sağlanan önlemler dünyanın diğer bölgelerine esir ticaretini olanaksızlaştırmıştır.

KAYNAKÇA

AKYILMAZ, Gül, "Osmanlı Hukukunda Köleliğin Sona Ermesi İle İlgili Düzenlemeler ve Tanzimat ALPKAYA, Gökçen, "Tanzimat'ın Daha Az Eşit Unsurları: Kadınlar ve Köleler", *OTAM*, Ankara, 1990, S. 1.

AYDIN, M. Akif, "Köle", *TDVİA*, Ankara, 2002, C. 26.

Fermanı'nın İlanından Sonra Kölelik Müessesesi", *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2005, C. 9, S. 1-2.

BOZKURT, Gülnihal, "Köle Ticaretinin Sona Erdirilmesi Konusunda Osmanlı Devletinin Taraf Olduğu İki Devletlerarası Anlaşma", *OTAM*, S.1, 1990, s. 45-77.

BOA.YA.RES., 51/19, 15 Zilkade 1307/M. 3 Temmuz 1890, Brüksel Konferansı'nda alınan kararların tam metnidir.

CLARK, Rufus W., *The African Slave Trade*, 28 Cornhill, Boston, Published By The American Tract Society.

EFENDI, Ahmed Lütfi, Vak'anüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi, Çev. Yücel Demirel, C. 6-7-8, Yapı Kredi Yay., İstanbul, 1999.

ERDEM, Y. Hakan, Osmanlı'da Köleliğin Sonu 1800-1909, Çev. Bahar Tırnakçı, İstanbul, Kitap Yay., 2004.

ESEN, Bülent Nuri, Kölelik ve Hürriyet, İstanbul, Nebioğlu Yay., (Tarihsiz).

OGAN M. Raif, İslam Hukuku, , Alkaya Matbaası, Ankara, 1956.

ÖZBAY, Rahmi Deniz, "Osmanlı İmparatorluğu'nda Köle Emeginin İstihdamı ve Mukâtebe Yöntemi", *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Entstitüsü Dergisi*, S. 17, Kocaeli, 2009/1.

SAK, İzzet, Şer'iyeye Sicillerine Göre Sosyal ve Ekonomik Hayatta Köleler (17. ve 18. Yüzyıllar), Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Entstitüsü, 1987.

TOLEDANO, EHUD R., Osmanlı Köle Ticareti 1840-1890, Çev. Y. Hakan Erdem, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 1994.

PARLATIR, İsmail, “Osmanlı Sosyal Hayatından Köleliğin Kaldırılışı”, AÜ Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 1.2, Ankara, 1987.

EK. 1. Afrika'da esir ticaretini yasaklayan 1890 tarihli Brüksel Konferansında alınan kararlardır.

BRÜKSEL KONFERANSININ SENED-İ UMUMİSİ SURETİDİR

Dersaadet

(Matbaa-yı Osmaniye)

1308

Zat-ı şevket-i semât Hazret-i Padişâhı ile Almanya Devleti nâmına haşmetlû Almanya İmparatoru ve Prusya Kralı ve Haşmetlû Avusturya İmparatoru ve Nemçe ve Macaristan Kralı ve Haşmetlû Belçika Kralı ve Haşmetlû Danimarka Kralı ve Haşmetlû İspanya Kralı nâmına naibe-i hükümet Haşmetlû Kraliçe ve Kongo Hükümet-i Müstâkilesi hükümdârı ve Amerika Hükümet-i Müçtemia'sı Reisi ve Fransa Hükümet-i Cumhuriyesi Reîsi ve Haşmetlû Britanya-yı Kebîr ve İrlanda Memâlik-i Müctemiâ'sı Kraliçesi ve Hindistan İmparatoriçesi ve Haşmetlû İtalya Kralı ve Haşmetlû Felemenk Kralı ve Lüksemburg Grandükası ve Şehâmetlû İran Şâh'ı ve Haşmetlû Portekiz ve Algaro Kralı ve Haşmetlû Rusya İmparatoru ve Haşmetlû İsveç ve Norveç Kralı ve Fehametlû Zengibâr Emiri üserâ-yı zenciye ticaretinden mütevellid cinayat ve tahribâta hitâm vermek ve Afrika yeni ahalisini sûret-i müessire de himaye ile kıt'a-yı vâsia-yı mezkûreye naim-i sulh-u medeniyeti te'min etmek azm-i kavisinde buldukları ve tevârih-i muhtelifede devletler tarafından bu meâlde ittihâz olunan kararları ezsernev tasdik ile netâyic-i müstâhsileyi itmam eylemek ve husûlü kendilerince matlûb ve mültezim olan eserin ikmâlini te'min edecek kâffe-i tedâbiri kararlaştırmak istedikleri cihetle İngiltere Hükümetiyle müttefikân Belçika Hükümeti tarafından vakî'olan da'vet üzerine bu maksada mebnî Brüksel'de bir konferans akdine karar vermiş ve bunun için zât-ı şevket-semât Hazret-i Padişâhı Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde fevk-al-âde ve murahhas-ı ortaelçileri bulunan ricâl-i Devlet-i Âliye'den saadetlû iten Karatodori Efendi Hazretleri, Almanya Devleti nâmına olarak Haşmetlû Almanya İmparatoru ve Prusya Kralı Hazretleri mabeyncisi ve müşâvir-i has ve haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde fevk-al-âde ve murahhas ortaelçisi bulunan Sinyör "Frederik Jan Kont Dalvanislin" ile Sefâret Müşâvir-i Hassı

ve Almanya Devleti'nin "Amsterdam" General Konsolosu Sinyör "Gilyom Gohcrnik"i

Haşmetlû Avusturya İmparatoru ve Nemçe ve Macaristan Kralı Hazretleri Mabeyncisi ve Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde fevk-al-âde ve murahhas ortaelçisi bulunan Sinyör "Rudolf Kont Guhlolermiç"i

Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri vükelâsından fevk-al-âde ve murahhas ortaelçi ünvânını haiz olan Sinyör "Ogust Baron Lamberman" ile Belçika Hariciye Nezareti'nde Müdîr-i Umûmî Sinyör "Emil Banteg" i

Haşmetlû Danimarka Kralı Hazretleri Danimarka Devleti'nin Anvers General Konsolosu Sinyör "Frederik Jorj Şak De Brukdorf" u

Haşmetlû İspanya Kralı Hazretleri nâmına naibe-i hükümet Haşmetlû Kraliçe Hazretleri. Haşmetlû Belçika Kralı nezdinde fevk-al-âde ve murahhas ortaelçisi bulunan Don "Joze Gopeterez De Agire" yi

Kongo Hükümet-i Müstâkilesi Hükümdârı Hazretleri Kongo Hükümet-i Müstâkilesi Hariciye Dairesi'nin Müdür-i Umûmî'si Sinyör "Edmun Van Atyoled" ile Belçika Mahkeme-i Temyizi azâsından Sinyör "Ogust Van Maldekem"i

Amerika Hükümet-i Müctemiâsı Rei'si Hazretleri Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde fevk-a-lâde ve murahhas ortaelçisi bulunan Sinyör "Edvin Heztrel" ile Sinyör " Hanri Şalton Sankurd" u

Fransa Hükümeti Cumhuriyesi Reis-i Hazretleri Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde fevk-al-âde ve Murahhas Ortaelçisi bulunan Sinyör "Alber Bure" ile ortaelçi ünvânını haiz olan Fransa Hariciye Nâzırının Kalem-i Mahsûs Müdürü bulunan Sinyör "Jurj Kogordan" ı

Haşmetlû Britanya-yı Kebir ve İrlanda Memâlik-i Müctemi'ası Kraliçesi ve Hindistan İmporatoriçesi Hazretleri Lordlar Meclisi Azâsından ve Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde Fevk-al-âde ve murahhas Ortaelçisi bulunan Lord "Viviyan" ile Sir "Con Girek" i

Haşmetlû İtalya Kralı Hazretleri, Haşmetlû Belçika Kralı nezdinde fevk-al-âde ve Murahhas Ortaelçisi bulunan Sinyör “ Fransuva Dorentens, Baron Demontanaro ” ile fevk-al-âde murahhas Ortaelçisi ünvanını haiz olan Sinyör “ Tomas Katalani ”yi, Haşmetlû Felemenk Kralı ve Lüksemburg Grandükası Hazretleri, Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde fevk-al-âde ve murahhas Ortaelçisi bulunan Sinyör “ Lui Baron Kerik Dö Heronenin” i

Şehâmetlû İran Şâh'ı Hazretleri Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde fevk-al-âde ve murahhas Ortaelçisi bulunan General Vazar Ağa'yı, Haşmetlû Portekiz ve Algaro Kralı Hazretleri Meclis-i Has ve Hey'et-i Ayân azâsından fahrî vükelâlık ünvanını haiz olan ve Haşmetlû Belçika Kralı Hazretleri nezdinde fevk-al-âde ve murahhas Ortaelçisi bulunan Sinyör “ Hanrik Demasdo Perire Kotino” yu

Haşmetlû Rusya İmparatoru Hazretleri, Haşmetlû Belçika Kralı hazretleri nezdinde fevk-al-âde ve murahhas Ortaelçisi bulunan kurenâsından Sinyör “ Leyon Prens Orosos ” ile Rusya Hariciye Nezareti Meclis-i Azâ-yı Daîmesinden müşâvir-i has Sinyör “ Frederik Demartenis” i

Haşmetlû İsveç ve Norveç Kralı Hazretleri Mabeyncisi ve Haşmetlû Belçika ve Felemenk Kralları Hazerâtı nezdinde Ortaelçisi bulunan Sinyör “ Şarl Re Bornestam ” ı Ve Zengibar Hâkimi tarafından Sir “ Jon Carek ” ile Mösyö “ Gilyom Guherning ”i murahass tayin buyurmuş olduklarından mümâileyhim yolunda ve muntazam görünen ruhsatnameleri hâmil oldukları halde mevadd-ı âtiyeyi kararlaştırmışlardır.

BİRİNCİ FASIL

Esir Ticareti İcra Olunan Memalik Menşe'lerde İttihâz Olunacak Tedabir

Birinci Madde

Devletler Afrika'nın içeri taraflarında esir ticaretini men' için tedâbir-i âtiyenin en müessir tedâbir olduğunu beyan ederler.

Evvelen: Milel-i mütemeddinenin hâkimiyeti veya himâyesi tahtında bulunan Afrika arazisinde hidemât-ı idâre ve adliyye ve

dîniyye ve askeriyyenin tedricen tensiki.

Saniyen: İçeri taraflarda arazinin aid oldukları devletler tarafından kendilerinin muâmele-i himâyet-kârâne veya tenkiliyeleri esir ticareti münâsebetiyle harab olan mahallerde suret-i müessirede hiss olunabilmek için mikdâr-ı küllî asker ile işgal edilmiş bir takım mevküfların tedricên te'sisi.

Sâlisen: İçeri taraflarda vaki' mevâkif-ı sahile rabt edecek ve elyevm mevcûd olan hamallık yerine daha ehven ve ser'i ve sâit te'sisi maksadıyla dâhili sulara ve büyük akıntılar ve şelâleler ile münkat'i büyük ve küçük nehirlerin cihet-i ülyâsına bi-l-suhûle duhûle müsâid olacak turuk-u maabîrin ve husûsân demir yolların inşâsı.

Rabiân: Kabil-i seyr-ü sefâin olan dâhilî sular ile göller üzerinde sevâhilde te'sis edilecek mevâki'-i müstâhkemenin müzaherri tahtında olarak vapurlar işlettilmesi.

Hamisen: Karagol ve mevküfların sahil ve merkez idareler ile muhâberâtını te'min edecek hutût-ı telgrâfiyenin te'sisi.

Sadisen: mevâkif beyninde mevâkif ile sevâhil arasındaki turuk-ı mevâridatı muhâfaza ve mevâkif-ı mezkûrenin harekât-ı zecriyesini te'yid ve turuk ve maabirin emniyetini te'min etmek üzere sevkîyât-ı askerîyye ve seygar kollar tertibi.

Sabiân: Esir ticaretinin sirâyet ettiği kâffe-i arazide eslihâ-yı nâriye hiç olmaz ise eslihâ-yı cedide ile mühimmât idhâlatının tahdidi.

İkinci Madde

Her devletin kendi sularında tertib eylediği mevkîflar ile dâhilî karagol gemileri ve bunların mensûb oldukları liman karagolları üserâ zabtını men' ve esir ticareti tariklerini sed etmekten ibâret olan başlıca me'mûriyetlerinden gayrı vezâif-i âtiye ile dahi ya'ni:

Evvelen: Mevkufun aid olduğu hükümetin hâkimiyeti veyâ himâyesi tahtında bulunan yerli ahâliye veya ahâli-yi müstâkileye karibü'z-zuhûr bir tehlike hâlinde muvakkaten ahâli-yi saîreye dahi istinâd-gâh ve indi'l-icâb bir melce' olmak ve yerlü ahâliyi kendilerini müdâfaaya ikdâr etmek ve aşâyir beynindeki muharebât-ı dâhiliyeyi hükm-i usûlüyle taklil eylemek ve bunları

ameliyât-ı zirâiye ile hiref ve sanâiye alıştırıp saâdet-hallerini tezyîd ve daire-i medeniyete idhâl ve lahm-ı beşerin ekli ve insan zebhi gibi adât-ı vahşiyenin ref' ve izâlesini istihsâl eylemek.

Saniyen: Teşebbüsaât-ı ticâriyeyi tervic ve himaye etmek ve husûsan yerliler ile münakid hizmet mukâvelâtını bi't-teftiş teşebbüsât-ı mezkûrenin meşrûiyetine nezâret eylemek ve daimi zirâat merkezleriyle müessesât-ı ticâriyenin te'sisini tehiyye eylemek.

Sâlisen: Te'sis olunan veyâ edilecek olan kâffe-i hey'et-i mezhebiye-yi tefrik-i din olmaksızın himâye etmek.

Rabian: Hidmet-i sıhiyye-yi ifa eylemek ve keşfiyât-ı fenniyye icrasına me'mur seyyahin ile Afrika'da userâ-yı zenciye ticaretinin men'i teşebbüsüne iştirak edenlerin kâffesi hakkında muâmele-i mihmân-nevâzî icrâ etmek ve muâvenatta bulunmak vazifeleriyle dâhi mükellef olacaklardır.

Üçüncü Madde

Afrika'da hakk-ı hâkimiyet veya hakk-ı himâye icrâ eden devletler beyânât-ı sabıklarını tasdik ve ta'yin ederek esir ticaretinin men' ve izâlesi husûsunu ilcâât-ı ahvâle göre gerek bâlâda muharrer vesâit ve gerek kendilerinin tensib edecekleri kâffe-i vesâit-i saîre ile tedricen ve herkesi kendi müstemlekâtına ve kendi idâresi tahtında ta'kib etmecliği ta'ahhüd eylerler düvel-i müşûrûn ileyhim sırf bir maksad-ı insanîyet perverâne ile Afrika'da böyle bir vazifeyi ifâ eden hükûmat hakkında dahi imkân müsâid oldukça hüsn-ü muâvenette bulunacaklardır.

Dördüncü Madde

Afrika'da kuvve-i hâkimiyet veya hakk-ı himâyet icrâ eden devletler üçüncü madde mucebince der-ûhde ettikleri taahhüdâtı imtiyaz berâtını haiz şirketlere kâmilen veya kısmen devr ve ihâle edebilecekler ise de iş bu sened-i umûmî ile der-ûhde ettikleri taahhüdât için doğrudan doğruya mes'ûl bulunacaklar ve bu taahhüdâtın icrâsını te'min edeceklerdir. Devletler kendi müstemlekâtlarında esir ticaretini men'e muâvenet arzusunda bulunan Cem'iyât-ı Milliyeye ile Efrâd-ı Nâs hakkında hüsn-ü kabul ve muâvenet ve himâye icrâsını vaâd ederler. Şu kadar ki: Düvel-i

Müşârûn-ileyhim hukukun hâkimiyet icrası husûsu hâriç tutulmak üzere cem'iyat ve eşhâs-ı merkûmeye bu bâbda evvelce me'zûniyet i'tâ ve bu me'zûniyeti her vakit istirdâd ve teftiş ve nezâret icra eylemek hakkını muhafâza eylerler.

Beşinci Madde

Hükûmat-ı müteakide - madde-i hazıra mazmununa muvafık kavanin ile zaten icabı icra edilmemiş ise- işbu sened-i umuminin tarih-i imzasından i'tibaren nihayet bir sene zarfında bir taraftan esir zabtı için çeteler teşkil ve bu çetelere muâvenet edenler zükûr-u baliğler ile etfâlin uzûvlarını kat've üseranın cebren zabtına iştirak eyleyenlerin cümlesi hakkında kendi ceza kanûnnamelerinin nev'i beşere karşı suikaste müteallik ahkâmını ve diğer taraftan esir karbâncılarıyla nakılları ve ticari hakkında hürriyet-i şahsiyye taarruzâtına müteallik ahkâm-ı kanûniyyeyi tatbik ve icrâya salih bir kanûn vaz' etmeyi veyahut meclis kavaninlerine teklif eylemeyi taahhüt ederler.

Bâlâda sunuf-ı muhtelifesi zikr ve ta'ddâd olunan esir gasıblarıyla tüccarının şürekâ ve avânesi dahî bizzât faillerin müstehâk oldukları mücazât ile mütenasib cezalara düçâr edileceklerdir. Cinayet veya cünhâların irtikâb olundukları memleket hükümetinin hakk-ı kazâsından tahlis-i giriban iden müttehimler ya harekât-ı kanun-şikenaneyi müşâhede eden me'mûrin tarafından evrâk-ı istintâkiyyenin tebliği veya kabahatı müsbet diğer bir delilin irâesi üzerine hangi hükümet toprağında meydana çıkarılmış ise o hükümet ma'rifetiyle taht-ı tevkife alınacak ve başka bir muâmele icrâsına hâcet kalmaksızın la ecel'el-muhâkeme muhâkim-i aidenin emrine hazır bulundurulacaktır. Devletler elyevm mevcut bulunan veya madde-i hâzıra ahkâmını icrâen neşr ve i'lân edilecek olan kanun ve kararnameleri müddet-i kalîle-i mümkinde zarfında yekdiğerlerine tebliğ edeceklerdir.

Altıncı Madde

Afrika'nın içeri taraflarında bir kâfilenin tevkif olunması veya dağıtılması üzerine i'tâk edilen üserâ ahvâl müsâade ider ise memleket-i asliyyelerine îade olunacak ve aksi takdirde hükümet-i mahalliyye üsera-yı merkûmeye maişetleri ve arzu ettikleri halde memlekette temekkünleri esbâbını teshîl edecektir.

Yedinci Madde

Afrika'da düvel-i mümziyenin himâyesini istidâ edecek olan esir firâripleri himâye-i mezkûreye nail olacak düvel-i müşâr'ül-ileyhim tarafından resmen te'sis olunan ordugâh ve mevkuflara veyahut göl ve nehirlerde seyr-ü sefer eden beylik sefinelerine kabul edileceklerdir. Efrada aid olan mevâkif ve sefâin evvelce devletin müsaadesi munzâm olmadıkça mültecileri kabul etmek hakkını icra edemeyeceklerdir.

Sekizinci Madde

Afrika ile münâsebatta bulunan bilcümle milletler eslihâ-yı nâriyenin esir ticaret muâmelâtınca ve yerli aşâir beynindeki muhârebât-ı dâhiliyece muzarrat-ı azime-yi dai'olduğunu bit-tecrübe anlamış ve bu tecrübe eslihâ-yı nâriye ve mühimmât ticaretince tedâbir-i tahdidiyye te'sis edilmedikçe muhafaza-yı vücudu devletlerce kat'iyen matlûb olan Afrika ahâlisinin bekâsı külliyyen mahal idigünü alenen ispat eylemiş olduğundan devletler hudutlarının hâl-i hazırı müsâit olduğu mertebe eslihâ-yı nâriyye husûsan şîşehaneli ve usûl-ı cedide üzere ma'mûl esliha ile barut ve kurşun ve hartucların madde-i âtiyede musarrah ahvâl müstesna olmak ve madde-i mezkûre de zikr edilen şerâit tahtında bulunmak üzere sahilden yüz mil bahri mesafeye kadar kâin Cezayir-i mütecâvere dahi dâhil olduğu halde daire-i mütevâziye-i şimaliyenin yirminci derecesi ile daire-i mütevâziye-i cenûbiyenin yirmi ikinci derecesi beyninde vaki' ve garben Bahr-ı Muhît-i Atlasıyye ve Şarken Bahr-ı Muhît-i Hindî'ye kadar mümted olan arazi ve müştemilâtına idhâlini men'e karar vermişlerdir.

Dokuzuncu Madde

Afrika'da hakk-ı hâkimiyet veya hakk-ı himaye icra eden düvel-i mümziye müstemlekâtına eslihâ-yı nariyye ile mühimmatının idhâline müsaade olunmak lazım geldiği vakit zaten oraca buna mümâsil veya daha şiddetli bir usûl icra ediliyor ise eslihâ ve mühimmat-ı mezkûrenin idhali sekizinci maddede musarrah mıntıkada bervech-i âtî tanzim edilecektir. İdhâl olunan kâffe-i eslihâ-yı nâriyye idâre-i hükümetin teftiş ve nezareti tahtından bulunacak olan umûmî bir anbara mesârif ve hatar ve hasârı idhâl edenlere aid olmak üzere vaz' edilmek lazım gelecektir. Evvelce

idarenin müsaadesi istihsâl olunmadıkça idhâl olunan eslihâ-yı nâriyye ve mühimmatın hiçbir anbarlardan ihraç edilemeyecektir. Zirde musarrah ahvâl müstesna olmak üzere şişhaneli ve mahzenli veya kışdan dolar tüfengler gibi atım sıhhatini haiz olan yekpâre veya parça parça bulunan her nev' esliha ile hartûclarının ve kapsüller ile eslihâ-yı mezkûreye mahsus mühimmat sairenin ihrâcî için müsaade i'tasından imtinâ' olunacaktır. Deniz limanlarında ve te'minâtı lâzimeyi cami'-i şerâit tahtında olarak devletle usûl-ü cedide üzere ma'mûl esliha ile mühimmat hariç tutularak yalnız adi barut ile çakmaklı tüfenkler için hususi anbarlar te'sisine dahi muvafakat edebileceklerdir.

Kuvve-i umumiyeyi teslîh ve kendi müdâfaalarını tensik için hükümetler tarafından doğrudan doğruya ittihaz olunan tedabirden başka kendilerine verilecek silah ve mühimmatın diğernelere i'ta ve terk veya furuht olunmayacağına dair te'minât-ı kafiye veren kesân ve esliha ve mühimmatının münhasırân müdâfaa-yı zâtiyeleri için olduğunu müsaddak devlet-i metbua'ları tarafından bir beyannameyi haiz olan seyyahın hakkında şahsen bazı istisnaat kabul edilebilecektir. Fıkrâ-yı sâbıkada musarrah ahvalde her bir silah teftiş me'murları tarafından kayd ve işaret olunacak ve bu memurlar eşhas-ı merkümeyle silah taşımak için hamilinin ismi ve silahın damgasını mübeyyin ruhsat tezkeresini i'tâ edeceklerdir. Sui-isti'mal vukuu tahakkuk eyledikte istirdâdı caiz olacak olan işbu ruhsat tezkereleri beş sene için i'tâ olunacak ve fakat teccid edilebilecektir.

Anbara vaz' ve idhal için balâda ta'yin olunan kaide barut hakkında dahi icrâ olunacaktır. Fûrûht olunmak için anbarlardan ancak şişhanesiz çakmaklı tüfenkler ve " esir ticareti "namıyla yâd olunan adı barutlar ihraç olunabilecektir. Bu misilli esliha ve mühimmat li-ecli'l-bey' ihraç olundukça me'mûrin-i mahalliyye işbu esliha ve mühimmatın hangi havalide fûruht olunabileceğini tayin edeceklerdir. Esir ticaretinin sirayet ettiği havâli daima hariç tutulacaktır. Anbarlardan esliha veya barut çıkartmaya me'zun olan eşhâs fûruht olunan iş bu eslihâ-yı nâriyye ile barutların nereye gönderildiklerini ve mağazada kalan miktarını mübeyyin olmak üzere her altı ayda idareye mufassal defterler i'tâsını taahhüd edeceklerdir.

Onnuncu Madde

Hükümetler eslihâ-yı nâriyye ile mühimmatının idhal ve fûruhtuna ve nakline dair olan kâffe-i ahkâm ve şeraitin mümkün mertebe tamamı icrâsına te'min etmek ve esliha ve mühimmât-ı mezkûrenin gerek hudûd-ı dahiliyelerinden idhâl ve ihrâcî ve gerek esir ticareti mevcût olan havaliye doğru imrârını men' için lüzûm görecekları kaffe-i tedâbiri ittihaz eyleyeceklerdir. Eslihâ ve mühimmât sened-i hâzıra vaz'-ı imzâ veya muvâfakat iden ve sahil üzerinde memâliği bulunan bir devlet arazisinden içeri taraflara vaki' sened-i hâzırı imza veya buna muvafakat eden diğeri bir devletin hâkimiyeti veya himayesi tahtına mevzu' araziye doğru geçirilecek olur ise sekizinci madde de musarrâh mıntika dâhilinde transit için müsâade i'tâsından imtinâ olunamayacaktır. Meğeri işbu ikinci devlet kendi arazisi üzerinde doğrudan doğruya denizi müntehi bir mahrece mâlik ola. Bu mahrec kâmilen münkati' ise transit müsâadesi yine red olunamayacaktır. Her transit talebi ile beraber dahilde müstemlekâtı bulunan devlet tarafından verilmiş bir beyanname i'tâ olunmak lazım gelip bu beyanname esliha ve mühimmât-ı mezkûrenin fûruht olunmayacağını ve devlet me'murlarının veya misyoner veya ticaret mevkiflerini himaye için lazım gelen kuvve-i askeriyenin veyahut beyanname de esamisi muharrer olan eşhasın isti'maline mahsus bulunduğunu musaddak olacaktır.

Ma'a-mâ-fih, sâhilin aid olduğu devlet eğer dâhilde şuriş zuhûrundan veya muhâtarât-ı vahime-i saireden dolayı esliha ve mühimmat irsali maddesinin kendi emniyetini ihlâl edebilmesinden korkmaya mahal var ise atım sıhhatini haiz esliha ile mühimmatın kendi arazisinden transit tarikiyle imrârını sûreti istisnaiye ve muvakkate de olarak ta'til etmek hakkını muhâfaza eder.

On Birinci Madde

Devletler esliha-yı nâriyye ve mühimmat ticaretine ve i'ta olunan ruhsat-nameler ile arazileri dâhilinde tatbîk olunan tedabir-i tenkiliyye müteâllik ma'lûmâtı yekdiğeri tebliğ edeceklerdir.

On İkinci Madde

Devletler sekizinci ve dokuzuncu maddelerde tayin olunan memnuniyetlere muhâlif harekette bulunanlar ile aveneleri esliha

ve mühimmât-ı memnu'anın zabt ve müsaderesinden başka hareket-i kanun şiken-ânenin ehemmiyetine ve her bir vak'anın derece-i vahâmetine göre cezâ-yı nakdî veya habs veyahut bu iki ceza ile her yerde te'dib edilmek için lazım gelen tedâbirin ittihazını veya meclis kavaninlerine teklifini taahhüd eylerler.

On Üçüncü Madde

Afrika'da sekizinci maddede muayyen mıntıkaya muttasıl müstemlekâta mâlik olan düvel-i mümziyye hudûd-ı dahiliyelerinden mıntıkayı mezkûre havalisine eslihâ-yı nariye ve mühimmatın ve hiç olmaz ise usûl-ı cedîde üzere i'mâl olunmuş esliha ile hartucların idhâlini men' için tedabir-i lazime ittihazını deruhte ederler.

On Dördüncü Madde

Sekizinci maddeden on üçüncü maddeye kadar (bu madde dâhil olduğu halde) meşrût olan usûl on iki sene meri'ül-icra olacaktır. İş bu müddetin inkızâsından on iki ay evvel hükûmat-ı müteakidenin hiçbirisi usûl-ı mezkûrun icrasına hitâm vermek hakkındaki niyetini ihbar veya işbu usûlün yeniden tedkikini talep etmez ise usûl-ı mezkûr iki sene daha mecburiü'l-icrâ tutulacak ve iki seneden iki seneye bu yolda hareket olunacaktır.

İKİNCİ FASIL

Kârbânların Yolları ve Berr-i Üserâ Nakli

On Beşinci Madde

Te'sisi ikinci maddede musarrah olan mevkif ve karagol gemileri ve karagollar ile dördüncü madde ahkâmına tevfikan her devlet tarafından kendi müstemlekâtında te'sis edilmiş veya tanınmış bulunan bil-cümle mevâkif-ı saîre üserâ-yı zenciye ticareti merkezlerindeki muâmelât-ı tenkiliyye veya himayet karanelerinden maâda ahvâl müsaid olduğu mertebede ve tensikât idareleri terakki eyledikçe arazileri dâhilinde üserâ-yı zenciye ticaretinin mürûr ettikleri yolları taht-ı nezârette bulundurmak ve yolda bulunan kâfileleri tevkif veya sûret-i meşrû'ada harekete muktedir olacakları mahallerde ta'kip eylemek me'muriyetini dahi haiz olacaklardır.

On Altıncı Madde

Sahil üzerinde vâki olup dahîl-i memlekette gelen üserâ nakliyâtına ber-mu'tâd mahal-i mürûr veya nukât-ı ictimaiyye olmakla ma'rûf bulunan havalide ve zaten düvel-i hâkime veya hamiyenin icrâatına tabi sahile mücâvir mıntıkadan mürûr eden başlıca kâr-bân yollarının nukât-ı iltisâkiyesinde kafileleri tevkif ve üserâyı i'tâk etmek üzere arazi-yi mezkûrenin aîd olduğu devlet me'mûrları tarafından on üçüncü maddede münderic şerait ve kuyûd-ı ihtirâziye tahtında olarak karagollar te'sis olunacaktır.

On Yedinci Madde

Dahilden getirilen üseranın fûruhtunu veyahût sefâine irkâbını ve esir toplamak san'atıyla me'lûf kesân ile esir tüccarından mürekkep çetelerin teşkilini ve bu çetelerin dahil-i memlekete doğru azimetini men' için limanlardan ve sahile yakın havalide me'mûrin-i mahalliye tarafından bir nezâret-i şedîde tertib olunacaktır. Sahile veya sahil civarına gelen karbanlar ile dâhilen sahîb-i memleket olan hükümet memurlarının taht-ı işgalinde bulunan bir mahale giden kârbanlar akib-i muvâsâlatlarında bunların kimlerden mürekkep oldukları kemâl-i dikkatle teftiş olunacaktır.

Maskat-ı re'si olan memlekette veya esnâ-yı râhda cebren esir edildiği veya kaçırıldığı veyahut kat-ı uzv muamelesine dûçâr olduğu tebeyyûn edecek olan kesânın cümlesi salıverilecektir.

On Sekizinci Madde

Düvel-i müteâkideden her birinin müstemlekatından idare-i hükümet i'tâk olunan üserayı himaye ve mümkün ise vatanlarına îade ve esbâb-ı maişetlerini tedarik etmek ve ez-cümle ortada kalan etfâlin terbiyesi ve yerleştirilmesi esbabını istihsâl eylemek vazifesiyle mükellef olacaktır.

On Dokuzuncu Madde

Beşinci maddede musarraha ahkâm-ı cezaiye üseranın berren nakli ve icrâ-yı ticareti maksadına müstenid muâmelatın hin-i icrasında irtikab olunan cinayet veya cühâlar her ne vakit sabit olur ise haklarında tatbik ve icra olunacaktır. İşbu sened-i umûmide

musarrâh ahkâma mugâyir harekette bulunmasından dolayı düçar-ı mücâzât olmuş olanlar üserâ-yı zenciye ticaretinin icra olduğu memâlikde bir muâmele-i ticariyeye teşebbüs etmezden evvel kefil irâesine mecbur olacaktırlar.

ÜÇÜNCÜ FASIL

Bahren Esir Ticaretinin Men'i ve Ilgâsı

Birinci Fıkra Ahkam-ı Umûmiye

Yirminci Madde

Düvel-i mümziyye üserâ-yı zenciye ticaretinin el'an mevcut olduğu mıntika-yı bahriye dâhilinde daha müessir bir sûrette men'i ilgâsını te'min için bir ittifak bazı tedabir-i ittihaziyenin lüzum ve münasebetini tasdik ederler.

Yirmi Birinci Madde

Mıntika-yı mezkûre bir taraftan (Basra Körfezi ve Bahr-ı Ahmer sevhili dahil olduğu halde) Belûcistan'dan " Kangalan " (Kiliman) Burnuna kadar mümted olan Bahr-ı Muhit-i Hindî sevhili ve diğer taraftan evvel emirde Kangalan Daire-i nısf'ün-neharını arz-ı cenûbun yirmi altıncı derecesine müsadif noktaya kadar ta'kib eden bir hatt-ı i'tibarî beyinde mümted olup bu hatt-ı muvâzi ile birleşir. Ba'da " Amber " Burnunun daire-i nısf'ün-neharına tesadüf edinceye kadar " Madagaskar " ceziresinin sahil-i şarkî şimâlisinden yirmi mil açık olarak cezire-i mezkûreyi şarken dolaşır. Bu noktadan itibaren mıntikanın hudûdu " Re's'ül-had " Burnunun yirmi mil açığından bil-mürûr Belûcistan sahiline mülâkî olan bir hatt-ı münhâni ile tayin olunmuştur.

Yirmi İkinci Madde

İşbu sened-i umûmiyi imza edipte esir ticaretinin men'i için beynlerinde mukavelât-ı mahsûsa mevcûd olan devletler mukavelât-ı mezkûrenin denizde muâyene ve taharri ve zabt-ı sefâin hakk-ı müteakiline müteallik ahkâmını zikr olunan mıntıkaya hasr ve tahdide müttefikân karar vermişlerdir.

Yirmi Üçüncü Madde

Düvel-i müşarû'n-ileyhim hakk-ı mezkûru miktarı isti'âbı beş yüz tunilatodan dun olan sefâine hasr ve tahdide dahî müttehidül-efkârdırlar bi't-tecrübe lüzûmu sabit olmadığı anda bu şart bi-t-tekrar gözden geçirilecektir.

Yirmi Dördüncü Madde

Üserâ-yı zenciye ticaretinin men'i için düvel-i müşarûn-ileyhim beyninde mün'akid mukavelâtın kâffe-i ahkâm-ı sairesi işbu sened-i umûmi ile ta'dil olunmadıkça meriyyül-icrâ kalacaktır.

Yirmi Beşinci Madde

Düvel-i mümziyye bayraklarının bilâ-me'zûniyet kûşâdına meydan vermemek ve bayraklarını kûşâda me'zûn sefineler ile üserâ naklini men'eylemek için tedâbir-i müessîre ittihâzını deruhte ederler.

Yirmi Altıncı Madde

Düvel-i mümziyye üserâ-yı zenciye ticaretiyle me'lûf eşhâsı zahîre ihrâca medâr olabilecek ma'lûmâtın sür'at-ı teâtisini teshîl için iktizâ eden kâffe-i tedâbirin ittihâzını derûhte ederler.

Yirmi Yedinci Madde

Lâ-ekall bir muhtelit kalemi ihdâs olunacak ve bu kalem zengibar'da te'sis edilecektir. Hükümet-i müte'âkide kırk birinci maddede musarrah kâffe-i evrâkı ve esir ticaretini men'e salih her güne ma'lûmâtı kalem-i mezkûra îsâl etmeyi derûhte eyler.

Yirmi Sekizinci Madde

Düvel-i mümzîyyeden birisinin bayrağını hâmil bir harb sefinesine ilticâ eden her esir der-akâb sûret-i kat'iyede i'tâk olunacak ve fakat hukûk-ı umûmiyeye müteâllik bir cinayet veya cünhâ irtikâb etmiş ise emr-i i'tâk kendisini muhâkim-i aidenin hakk-ı kazasından kurtaramayacaktır.

Yirmi Dokuzuncu Madde

Kendi rızâ ve ihtiyârı hilâfına olarak yerli bir sefine derûnunda alıkonulan her esir hürriyetini talep etmek hakkını haiz olacaktır. İşbu Sened-i Umûmi mucebince sefâin-i mezkûre derûnundaki kesânın ahvâlini teftiş etmek hakkını haiz olan düvel-i mümziyye me'mûrlarından her biri merkûm esiri i'tâk edebilecek ve fakat bu esir hukûk- umûmiyeye aid bir cinayet veya cünha irtikâb etmiş ise emr-i i'tâk kendisini muhâkim-i aidenin hakk-ı kazâsından kurtaramayacaktır.

İkinci fıkra bayrağın istimâline ve karagol sefineleri tarafından icrâ olunacak dikkat ve nezarete dair nizamnâme [1] yerli sefâine bayrak i'tâsına ve taife cetveli ile zenci yolcuların esamisini mübeyyin manifestoya dair kavaid.

Otuzuncu Madde

Düvel-i Mümziyye yirmi birinci maddede gösterilen mıntıka dâhilinde bayraklarını kûşâda me'zûn olan yerli sefineler ile sefâin-i mezkûrenin icra ettikleri muâmelât-ı ticâriyye hakkında nazâret-i kaviye icrasını deruhte ederler.

Otuz Birinci Madde

Zîrde münderic iki şarttan birini câmi' olan yani evvelâ yerli usûlüne tatbîkân inşâ veya techiz edilmiş olduğu harice meşhûd olan sâniyen süvarisiyle taifesinin kısım-ı azâmı Bahr-ı Muhit-i Hindi ve Bahr-ı Ahmer'e veya Basra Körfezine sahil-dâr memleketlerden birinin ahalisinden bulunan sefâine yerli sefine ıtlâk olunur.

Otuz İkinci Madde

Düvel-i müşârûn-ileyhimden birinin bayrağını kûşâd etmek me'zûniyeti ba'demâ ancak şerâit-i sâlise-i âtiyeye def'âten ifâ eden yerli sefinelere i'tâ olunacaktır.

Evvela; sefâin mücehhezleri veya sahipleri bayrağını kûşâd etmek istedikleri devletin teb'a veya mahmiyelerinden bulunmalıdırlar.

Sâniyen; bunlar istidâ-yı me'zûniyet zımında mûracâat ettikleri hükümetin daire-i idâresi dâhilinde emlâke mutasarrıf olduklarını ispat etmeye veyahût te'diyesine mahkûm olabilecekleri ceza-yı nakdileri te'min için bir kefâlet-i mu'tebere irâe eylemeye mecbur olacaklardır.

Sâlisen; Zikr olunan sefaîn mücehhezleri veya sahipleriyle sefine kapudan-ı hüsn-i siyyet ashâbından olduklarını ve husûsiyle üserâ-yı zenciye ticaretinden dolayı hiçbir vakit mahkûm olmadıklarını ispat etmelidirler.

Otuz Üçüncü Madde

İ'ta olunan me'zûniyet her sene tecdid olunmak lazım gelecek ve sefine hangi devletin bayrağını hâmil ise o devlet me'murları tarafından daima ta'til veya ref' olunabilecektir.

Otuz Dördüncü Madde

Ruhsat tezkiresi sefinenin hüviyetini ispat için ta'rifât-ı lâzimeyi havi olacak ve kapudanın nezdinde bulunacaktır. Yerli sefinenin ismiyle tonilatosunun miktarı latin hurûfuyla sefinenin kış tarafına kakma olarak muharrer ve menkûş olacak ve mensûp olduğu liman isminin ilk harfi veya harfleri ile liman-ı mezkûrca olan kayd numrosu siyah renkte olarak yelkenler üzerine basılacaktır.

Otuz Beşinci Madde

Sefinenin hareket edeceği limanda bayrağını hamil olduğu devletin me'mûru tarafından kapudana bir kı'ta taîfe cetveli i'tâ olunacak ve iş bu cetvel sefinenin her techizinde veya nihayet bir sene inkızâsında ve şerâit-i âtiye mücebince tecdid olunacaktır.

Evvela; Tâife cetveli hîn-i harekette onu i'tâ eden me'mur tarafından vize edilecektir.

Saniyen: Bir zencinin taîfe sıfatıyla bir sefineye kabûlü hüsn-ı rızasıyla hizmete girdiğini ispat için sefinenin mensûp olduğu devlet me'murları veya böyle bir me'mur bulunmadığı halde sahib-i memleket olan hükümet me'murları tarafından evvelce isticvâb edilmesine mütevâkıftır.

Sâlisen: Bu me'murlar taife veya taife yamağı olan muçolar adedinin sefâin miktarı istiâbı veya techizâtıyla gayr-ı mütenâsib olmamasına dikkat edecektir.

Rabian: Azimetlerinden evvel taifeyi isticvâb etmiş olacak olan me'mur bunları taife cetveline kayd ve herkesin ismi hizâsına eşkal-i mahsûsasını muhtasâran derc edecektir.

Hâmisen: Biri birine diğzerinin gösterilmesini layıkıyla men' için taîfeye bir alâmet-i farika dahi i'tâ olunabilir.

Otuz Altıncı Madde

Bir sefinenin kapudanı zenci yolcu almak istediğı zaman mensûp olduğı devletin me'mûruna ve bu me'mûr bulunmadığı halde sahib-i memleket olan hükümet me'muruna beyan-ı keyfiyet etmelidir. Yolcular isticvâb olunacaklar ve kendi rızalarıyla sefineye râkib oldukları tebeyyün ider ise her birinin ismi hizasına eşgâl-i mahsûsasını ve ezcümle boyu ile zükûrdan veya inasdan bulunduğunu mübeyyin mahsûs bu manifestoya kayd edileceklerdir. Zenci çocuklar ebeveynleri veya mu'teber adamlar refâkatinde bulunmadıkça yolcu sıfatıyla kabul olunamaz. Hîn-i harekette yolcular yoklama edildikten sonra bunların manifestosu sâlif-üz-zikr me'murlar tarafından vize edilecektir. Eğer sefinede yolcu yoksa keyfiyet taife cetvelinde sarâhaten zikr ve beyân olunacaktır.

Otuz Yedinci Madde

Sefinenin esnâ-yı râhda bir limana uğradığında veya semt-i maksûdu olan limana muvasalatında kapudanı taife cetvelini ve lede-l-îcab evvelce i'tâ olunan yolcu manifestolarını mensûp olduğı devlet me'muruna ve bulunmadığı halde sahibi memleket olan hükümet me'muruna ibrâz edecektir. Bu me'murlar mahall-i maksûda vürûd veya esnâ-yı râhda bir limanda tevakkuf eden yolcuları mu'ayene ve bunların karaya çıktıklarını manifestoyu kayd edecekleri gibi sefinenin hîn-i hareketlerinde dahi taife defteriyle manifestoyu bi-t-tekrar vize edecekler ve yolcuları yoklama eyleyeceklerdir.

Otuz Sekizinci Madde

Afrika sevâhili ile Cezâyir-i mütecâverede düvel-i mümziyyeden birine mensup bir me'murun mukîm bulunduğu mahaller haricinde bir yerli sefineye hiçbir zenci yolcu irkâb edilmeyecektir. Yirmi birinci maddede muayyen muntikanın tekml dairesi dâhilinde düvel-i müteakideden birine mensûp bir me'murun mukim bulunduğu mahal haricinde ve me'mur-ı mümâ-ileyh hazır bulunmadıkça yeni sefineden hiçbir zenci yolcu karaya çıkarılamayacaktır. İşbu ahkâmın ihlâlını müstelzim olan esbâb-ı mucbire sefinenin mensûp olduğu devletin me'muru veyahut bu me'mur bulunmadığı halde müttehem olan sefinenin uğradığı limanın hükümet-i mahalliyesi tarafından tedkîk edilecektir.

Otuz Dokuzuncu madde

Otuz beşinci, otuz altıncı, otuz yedinci ve otuz sekizinci maddelerin ahkâmı bütün güvertesine on neferden ziyâde taifesi olamayan ve atide muharrer iki şartın birini ifâ eden yani evvela; kara sularında münhâsıran sayd-ı mâhi ile iştigal eden sâniyen; sahilden beş milden ziyade tabâüd etmeksizin hükümet-i mahalliyeinin muhtelif limanlarını beyninde sevâhil-i mütecâvireye seyr-ü sefer eyleyen sefâine şâmil değildir.

Bu muhtelif sefâin icabına göre me'murin-i mahalliye veyahut konsoloshane tarafından bir ruhsat-ı mahsûsa alacaklardır. Muttarid nûmûnesi işbu sened-i umûmîye merbût olup istihsâl-i ma'lûmata mahsus muhtelit kaleme tebliğ edilecek olan işbu ruhsatnâme her sene tecdid olunacak ve kırkıncı maddede mûnderic şerâit ile iptal edilecektir.

Kırkıncı Madde

Düvel-i mümziyyeden birinin bayrağını küşâda me'zun olan veyahût otuz dokuzuncu maddede musarrah ruhsatnameyi istihsâl etmiş olan bir sefinenin kapudan ve mücehhez veya sahibinin esir ticareti icra veya bu ticarete tasaddi ettiği nizamen tahakkuk eder

ise zikr olunan me'zûniyet veya ruhsat derhal geri alınacaktır. Bundan başka üçüncü faslın ikinci fıkrası ahkâmına muhâlif kâffe-i hareketin mütecâsirleri düvel-i müteâkideden her birine mahsus kavânin mücebince dûçâr-ı mucâzât edilecektir.

Kırk Birinci Madde

Düvel-i mümziyye âtide zikr olunan evrakın nûmunelerini istihsâl-i ma'lûmata mahsûs muhtelit kaleme i'tâ etmeyi derûnde eylerler.

Evvela, bayrak-küşâdi ruhsatnâmesi

Sâniyen, tâife cetveli

Sâlisen, zenci yolcuların manifestosu

Mündericâtı her memlekete mahsûs nizâmâta göre tehâlûf edebilecek olan evrâk-ı mezkûre Avrupa lisanlarından biriyle muharrer mâ'lûmât-ı âtiyeyi be-eyyi-hâl hâvi olacaktır.

Evvelâ: Bayrak küşâdı me'zûniyetine dair,

Sefinenin ismiyle miktar-ı istiabı ve techizat ve eb'âd-ı aslıyesi

Kayıd numarasıyla sefinenin mensûb olduğu limânı müş'ar harf

Ruhsatnâmenin tarih-i istihsâliyle bunu i'tâ eden me'mûrun sıfatı

Sâniyen: Taîfe cedveline dair,

Sefine ile kapudan ve mücehhez veya sahiplerinin isimleri

Sefinenin miktar-ı isti'âbı

Sefinenin kayd numarasıyla mensûb olduğu limanın ismi ve semt-i maksûdu, ve yirmi beşinci maddede münderic ma'lûmât

Sâlisen: Zenci yolcuların manifestosuna dair. Bunları nakl eden sefinenin ismiyle otuz altıncı maddede zikr olunup yolcuların lâyıkiyle ta'yin-i hüviyetlerine mahsûs olan ma'lûmât.

Düvel-i mümziyye bayraklarının küşâdı hakkında me'zûniyet îtâ olunur olunmaz bu me'zûniyeti havî evraklar musaddak sûretlerinin ve me'zûniyet mezkûre ref've ibtal edilmiş ise bu

bâbdaki haberin me'mûrîn-i mahalliyyeye veya kendi konsolosları tarafından kalem-i mezkûra irsâli zımında lâzım gelen tedâbiri ittihâz edeceklerdir.

İşbu madde ahkâmının yalnız yerli sefinelere mahûs evrâka şümûlu vâridir. (2) Maznûn olan sefinelerin tevkifi beyânındadır.

Kırk İkinci Madde

Düvel-i mümziyyeden birisine aid sefâin-i harbiyeye kumanda eden zabitanın miktar-ı istiâ'ı beş yüz tonilatodan dun olan ve sâlifü'l-beyân mıntıka dahilinde tesâdüf edilen bir sefinenin esir ticaretiyle me'lûf veya bilâ-me'zûniyet bayrak küşâdıyla müttehem olduğuna zâhib olurlar ise evrâk-ı sefineyi tedkîk edebileceklerdir. İşbu madde kara sularında hakk-ı kazânın ahvâl-i hazırâsınca hiçbir tebeddülü tazammun etmez.

Kırk Üçüncü Madde

Evrâk-ı sefinenin tedkiki için elbise-i resmîyesini lâbis bir bahriye zâbiti bir sandala rakiben maznûn olan sefineye irsâl olunabilecek ve fakat bu niyette bulunduğu sefine-i mezkûreye seslenerek evvelce bildirilecektir.

Tevkif edilen sefineye gönderilen zâbit nezâket ve mülâyemet-i mümkîne ile harekete mecbûr olacaktır.

Kırk Dördüncü Madde

Evrak-ı sefinenin tedkiki âtide muharrer evrakın muayesinden ibaret olacaktır.

Evvela; Yerli sefineler için kırk birinci maddede musarrâh evrak

Sâniyen; Sefâin-i saire için meriyyü'l-icrâ kalan muâhedât veyahut mukâvelât-ı muhtelifede meşrût evrâk.

Evrâk-ı sefinenin tedkiki husûsunun ancak madde-i âtiyede musarrâh ahvâl ve şerâit tahtında taîfe ve yolcuların yoklama olunmalarına mesâg verir.

Kırk Beşinci Madde

Bir sefinenin muâyenesi veyahut hamûlesinin tahkiki ancak yirmi

ikinci maddede musarrah mukâmelât-ı mahsûsâyı akd eden veya edecek olan devletlerden birinin bayrağını hâmilen seyr ü sefer iden sefâin hakkında ve mukavelât-ı mezkûre ahkâmına tevfiân icrâ olunabilir.

Kırk Altıncı Madde

Zâbit tevkif edilen sefineden çıkmazdan evvel mensûb olduğu memleketin usûl ve lisânı üzere muharrer vukuâtı müsbet bir zabt-nâme tanzim ve imza ve târihini vaz' edecektir. Tevkif olunan sefinenin kapudaniyla şâhidler lûzum görecekleri kâffe-i izâhâtı zâbt-nameye ilave ettirmek hakkını haiz olacaklardır.

Kırk Yedinci Madde

Ecnebi bayrağını hâmil bir sefneyi tevkîf etmiş olan bir harb sefinesinin süvârisi herhalde hareket-i vakîasının esbâb-ı mucîbesini mübeyyin bir rapor tanzim ile hükümet-i metbû'asına irsâle mecbûrdur.

Kırk Sekizinci Madde

Bu raporun bir hülâsasıyla sefine-yi mevkûfeye gönderilen zâbit tarafından tanzim olunan zâbt-namenin bir sûreti istihsâl-i ma'lûmâta mahsûs muhtelit kaleme sür'ât-i mümkinê ile irsal edilecek ve kâlem-i mezkûr dahi bunları esnâ-yı râhda tevkîf olunan sefine hangi devlet bayrağını küşâd etmiş ise o devletin en yakın konsolosuna veya hükümet-i mahalliyyesine tebliğ eylecektir. Evrâk-ı mezkûrenin nüshâ-yı saniyeleri kalemin evrak ve kuyûdu meyânında hıfz edilecektir.

Kırk Dokuzuncu Madde

Mevadd-ı sâbıkada beyân olunan ma'lûmât-ı teftişiyenin ifâsından dolayı karagol sefinesi esnâ-yı râhda sefine derûnunda esir ticareti icrâ olunduğu veya sefine kapudan veya mücehhizini bilâ-me'zûniyet bayrak küşâd ve hile irtikâb veyâ esir ticaretine iştirak töhmetiyle ithâm için aleyhinde delâil-i gayr-ı mu'terize mevcûd olduğu hakkında itmi'nân hâsil ettiği hâlde sefin-i mevkûfe hangi

devlet bayrağını küşâd etmiş ise o devlet me'mûrin-i âdesinin bulunduğu en yakın mıntika limanına götürecektir.

Düvel-i mümziyyenin her biri bâlâda zıkr olunan ahvâlde harekete salâhiyete olacak me'mûrin-i mahalliyye veya konsoloslar veyahut me'mûrin-i mahsûsâyı mıntika dâhilinde ta'yin ile marrü'z-zıkr muhtelit kâleme bildirmeyi derûhte eder. Maznûn olan seffne eğer mensûb olduğu devlet karagol sefinelerinden biri onu almaya muvâfakat eder ise bu karagol sefinesine teslim olunabilir.

(3) Zabt olunan sefinenin tahkîk ve muhâkemesi beyânındadır.

Ellinci Madde

Madde-i sâbıkada zikrolunan ve bir sefine-i mevkûfeyi ahz ve teslim eden me'mur kendi milletinin kavânin ve nizâmatına tatbikan ve ecnebi karagol sefinesi zabıtınından biri hazır bulunduğu halde tahkikât-ı mükümmele icrâsına mübâşeret eyleyecektir.

Elli Birinci Madde

Bilâ-me'zûniyet bayrak küşâd edildiği tahkikât-ı mezkureden tebbeyün eder ise seffne-i mevkûfe onu zabt edenin emri tahtında kalacaktır.

Elli İkinci Madde

Bir sefine derûnunda satılmak üzere üserâ bulunmasıyla taayyün etmiş bir esir ticareti muâmelesi yahûd mukâvelât-ı mahsûsada musarrah sair esir ticareti muâmelâtı ledi'ül tahkîk sabit olur ise seffne ile humûlesi tahkikâtı icra eden hükümetin taht-ı muhafazasında olarak mehcüz kalacaktır. Sefinenin kapudanı ile taiffesi elli dördüncü ve elli altıncı maddelerde gösterilen muhâkime havâle ve esirlerin ba'de-l-hükm sebilleri tahliye kılınacaktır.

İşbu maddede musarrah ahvâlde ı'tâk olunmuş üserâ hakkında düvel-i mümziyye beyninde akd edilen veya akd olunacak olan mukâvelât-ı mahsûsaya tevfikân muamele edilecektir.

Bu gibi mukâvelât mevcut olmadığı takdirde üserâ-yı

merkûme mümkün ise memleket-i asliyelerine iâde olunmak üzere hükümet-i mahalliyyeye teslim kılınabilecektir. Aksi takdirde hükümet-i mahalliyye üserâ-yı merkûmenin maişetleri ve arzu ettikleri halde memlekette iskânları esbâbını elden geldiği meritebe teshil edecektir.

Elli Üçüncü Madde

Sefinenin sûret-i gayrı meşruada tevkîf edildiği tahkikâttan sabit olur ise yolundan çevirilmiş olan bu sefinenin dûçar olduğu zarar nisbetinden tazminât i'tâsına bihakkın mahal olacak ve tazminât-ı mezkûrenin miktarı tahkikatı icra eden hükümet tarafından ta'yin kılınacaktır.

Elli Dördüncü Madde

Bir sefineyi zabt eden vapurun zâbiti kendisi hazır olduğu halde icra edilen tahkikâtın netayicini kabul etmediği takdirde keyfiyet-i sefine-i mevkûfe hangi milletin bayrağını küşâd etmiş ise o milletin mahkemesine bihakkın havale edilecektir. İşbu kâidece istisna vuk'u bulmayacaktır. Şu kadar ki; ihtilâf elli üçüncü maddede musarrah tazminatın miktarınca ise bu tazminâtın miktarı madde-i âtiyede gösterildiği üzere hakem vasıtasıyla ta'yin olunacaktır.

Elli Beşinci Madde

Sefineyi tevkîf eden zâbit ile tahkikatı icrâ eden hükümet kırk sekiz saat zarfında birer hakem ta'yin ve bu iki hakem dahi yirmi dört saat zarfında bir hakem-i sâlis intihâb edeceklerdir. Hakemler mümkün meritebe düvel-i mümziyye sefâret me'murlarıyla konsolosları veya me'murin-i adliyyesi meyânından intihâb olunmalıdır. Ücretle hükümet-i müteakide hizmetinde bulunan yerliler asla hakem ta'yin olunamaz. Karar, ekseriyet-i ârâ ile i'tâ olunur ve kat'i add edilmek lazım gelir. Hey'et-i hâkimiyye mahal-i mezkûre zarfında teşekkül etmediği takdirde tazminat ve faiz ve zarar ve hasâr hakkında ikinci fıkranın elli sekizinci maddesi ahkâmına tevfikân mu'âmele olunacaktır.

Elli Altıncı Madde

Deâvi maznûnlar hangi milletin bayrağını küşâd etmişler ise o milletin mahkemesine bilâ-imhâl hâvâle edilecektir. Maa-mâfih konsoloslar veyahut müttehimlerin mensûb oldukları milletin bu bâbda sûret-i mahsûsada ta'yin edilmiş olan sair me'mûrları muhâkim makamında hüküm ve kararlar i'tâsına hükûmet-i metbûaları tarafından me'zun edilebilirler.

Elli Yedinci Madde

Üçüncü faslın ahkâmına muhâlif harekâtın emr-i rü'iyet ve muhakemesi düvel-i mümziyyenin hüküm ve nüfûzuna tabî' memâlikte cari olan kavanîn ve nizâmâtın mûsâade ettiği derecede sathiyen vukû bulacaktır.

Elli Sekizinci Madde

Sefine-i mevkûfenin esir ticaretiyle iştigâl etmediğini mübeyyin mahkeme-i milliyeye veya altmış birinci maddede musarrah me'mûrîn tarafından i'tâ olunan her bir hüküm derhal icra olunacak ve sefine-i mezkûre yoluna devamda kâmilen serbest bırakılacaktır. Bu halde daî-yi şübhe bir sebep-i meşru olmaksızın tevkif veya rencide ve tazyik edilmiş olan sefinenin kapudanı veyahut mücehhezi zarar ve ziyan talep etmek hakkını haiz olacak ve bu zarar ve ziyan miktarı doğrudan doğruya ise alâkâdar olan hükümetler beyninde bil-ittifâk veyahut hakem vasıtasıyla ta'yin kılınmış sefinenin tevkifi muâmelesini fesh eden hükmün tarih-i i'tâsından altı mah zarfında te'diye edilecektir.

Elli Dokuzuncu Madde

Mahkûmiyet vuk'uunda sefine-i mehcûze bunu tevkif edenin menfaâtine olarak müsâdere edilecek ve kapudanıyla taîfesi ve töhmetleri sabit olan kâffe-i eşhâs-ı saîre irtikâb ettikleri cinayet veya cünhâların derece-i vehâmetine göre ve beşinci maddeye tevfikten dûçâr-ı mücâzât edilecektir.

Altmışınıcı Madde

Ellinci maddeden elli dokuzuncu maddeye kadar olan mevâddın ahkâmı esir ticaretine müteallik da'vâları rü'yet etmek üzere elyevm mevcûd olan veya ileride ihdâs olunacak olan mehâkim-i mahsûsanın salâhiyetine ve usûl-ü muhakemesine asla hâlel irâs etmez.

Altmış Birinci Madde

Düvel-i mümziyye salîf-üz-zıkr mıntıka dâhilindeki denizlerde seyr-ü sefer eden sefâin-i harbiyeleri kumandanlarına üçüncü faslın ahkâmını icrâen i'tâ edecekleri ta'limâtın yekdiğerine tebliğini darûhte ederler.

DÖRDÜNCÜ FASIL

Kavânîn ve Nizâmâtı Esaret-i Beytiyenin Vücûduna Müsâid Olan Mevrûd Memleketler

Altmış İkinci Madde

Kavânîn ve nizâmâtı esâret-i beytiyenin vücûduna müsâid olan ve bundan dolayı Afrika dâhilinde veya haricinde vaki' müstemlekâtları me'mûrin-i mahalliyyenin takayyüdatı hilâfına olarak Afrika üserâsına mevrûd ittihâz edilen düvel-i müteâkide üserâ-yı merkûmenin idhâlini veya transit sûretiyle imrârını ve ihrâcını ve ticaretini men' etmeyi taahhüt ederler. Üserâ-yı merkûmenin idhâl ve imrâr ve ihrâc olundukları bilcümle nukât üzerinde düvel-i müşarün-ileyhim canîbinden mümkün mertebe en müessir ve şiddetli sûrette dikkat ve nezâret icra edilecektir.

Altmış Üçüncü Madde

Madde-i sâbıka ahkâmını icrâen i'tâk edilen üserâ ahvâl müsâit olduğu takdirde memleket-i asliyyelerine iâde olunacaklardır. Herhalde üserâ-yı merkûme yedlerine me'mûriyet-i âide canibinden itknâmeler verilecek ve esbâb-ı maişetlerini tedarik için me'mûrin-i mümâileyhim canibinden mazhâr-ı himaye ve muâvenet olmak hakkını haiz olacaklardır.

Altmış Dördüncü Madde

Fercâ-yâb-ı firâr olupta altmış ikinci maddede musarrah devletlerden birinin hudûduna muvasâlât eden her esir hür add olunacaktır ve me'mûrin-i aîdeden itknâme talep etmek hakkını haiz olacaktır.

Altmış Beşinci Madde

Altmış üçüncü ve altmış dördüncü maddelerde zikr olunan üserâ hakkında her ne ahvâlden dolayı olursa olsun icra olunan muâmele-i bei' ve fûruht veya saîr muâmele k'en-lem-yekûn hükmünde olacaktır.

Altmış Altıncı Madde

Altmış ikinci maddede zikr ve beyân olunan devletlerden birinin bayrağını hâmil yerli sefâinin esir ticareti muâmelâtıyla istigâl ettiklerine dair ba'zı emâreler mevcûd ise işledikleri limanlarda gerek duhûl ve gerek hurûclarında taîfe ve yolcuları me'mûrin-i mahalliye tarafından kemâl-i dikkatle muâyene ve teftiş olunacak ve sefâin-i mezkûre derûnunda üserâ-yı zenciye bulunursa gerek sefine ve gerek ittihâmına mahal görünecek bil-cümle eşhâs aleyhine ikâme-i da'va edilecektir. Sefain derûnunda bulunan üserâyâ bu sefâini zabt eden me'mûrin ma'rifetiyle itknâmeler verilecektir.

Altmış Yedinci Madde

Afrika üserasını idhâl ve nakl ve bunların ticaretiyle iştigâl edenler etfâl veya sinn-i rüşde baliğ olan zükûru recüliyyetden mahrûm eyleyenler veyahût bu ticaretle me'lûf olanlar ile fail-i müşterek ve maiyetleri bulunanlar aleyhinde beşinci maddede musarrah ahkâm-ı cezâiyeye muvâfık bir takım ahkâm-ı cezâiye vâz' ve tanzim edilecektir.

Altmış sekizinci Madde

Düvel-i mümziyye üserây-ı zenciye ticaretinin men'ine daîr tarâf-ı eşref-i hazret-i pâdişâhîden fî kânun-ı evvel sene 889 fi 22

Rebi'yûlâhir sene 307 tarihinde tasdik buyrulan kanunnâmenin kadr ve kıymet-i azimesini teslim ettikleri gibi me'murîn-i saltanât-ı seniyye canibinden ale-l-husûs hittâ-yı Irâkîyyenin sahîl-i garbiyesinde ve bu sahili Asya'da vaki' saîr memâlik-i şâhâneye rabt eden tarik üzerinde nezâret-i kaviye icra olunacağından emindirler.

Altmış Dokuzuncu Madde

Şehâmetlû İran Şah'ı Hazretleri kara sularında Basra ve Umman Körfezlerinin kendi hakk-ı hâkimiyetine tâbî' sevâhili ile içirilerde vaki' olup üserâ naklinde istimâl olunan tarik üzerinde nezâret-i müessîre tertibine muvâfakât eder. Bunun için hûkkam ve me'mûrin-i saîreye iktidâr ve salâhiyet-i lâzime verilecektir.

Yetmişinci Madde

Zengibar hâkimi hazretleri Afrika üserası ticaretinin berren ve bahren irtikâb ettikleri cinayat ve ceraimin men' ve zecri hususunda en müessir surette müzaheret icrasına muvâfakât eder. Bu maksada mebni Zengibar memalikinde te'sis kılınacak mehakim beşinci maddede musarrah ahkâm-ı cezaiyyeyi tamamiyle tatbik ve icra edeceklerdir. Gerek iş bu sened-i umumi ahkâmınca ve gerek Zengibar hâkimiyle eslâfî canibinden bu iş hakkında sadır olan kararnameler mucebince azad edilen üseranın hürriyetlerini layikiyle te'min için Zengibarda ıtıknameler i'atısına mahsus bir kalem te'sis edilecektir.

Yemiş Birinci Madde

Düvel-i müteâkidenin sefaret ve konsoloshane me'murları ile bahriye zabitanı her nerede esir ticareti hala mevcut ise bunu men' ve zecre nuavenet için me'murin-i mahalliyeye mukavelat-ı mevcude dairesi dâhilinde icra-yı müzaheret edecekleri gibi üsera-yı zenciye ticaretinden dolayı hudusuna ba'is olacakları deavide hazır bulunmak hakkını haiz olacaklar ise de müzakerata iştirak edemeyeceklerdir.

Yetmiş İkinci Madde

Afrika üserasının mevrud memleketleri idareleri onsekizinci maddede muayyen maksad için ıtıknameler i'tasına mahsus kalemler veya bunların birine kalem olacak müessesat tertib ve teşkil eyleyeceklerdir.

Yetmiş Üçüncü Madde

Düvel-i mümziyye esir ticaretini men' için bilcümle malumat-ı müfidenin yekdiğerlerine tebliğini taahhüd ettikleri cihetle iş bu fasılın ahkâmı hangi hükümetlere müteallik ise o hükümetler tevkif ve azad edilen üseraya dair m'alumat-ı istatistikkiye ile esir ticaretini men' için kanunen ve idareten ittihaz olunan tedabiri evkat-ı muayenede hükümet-i saire ile teati edeceklerdir.

BEŞİNCİ FASIL

Sened-i Umumiyyenin te'min icrasına mahsus müessesat

Brinci Fıkra- Bahriye muhtelit kalemi

Yetmişdördüncü Madde

Yirmi yedinci madde ahkâmınca Zengibar'da muhtelit bir kalem te'sisi olunmuşdur. Düvel-i mümziyyeden herbiri daire-i mezkûrada bir me'mur bulundurabilecektir.

Yetmişbeşinci Madde

Üç devlet kendi me'murlarını tayin edince kalem-i mezkûr teşkil etmiş olacaktır. İş bu kalem kendi vezainin sûret-i icrasını tayin eden bir nizamname kaleme alacaktır. Bu nizamname kalem-i mezkûrda me'mur bulundurmak niyetini izhar eden düvel-i mümziyyenin tasdikine derhal tebliğ olunacak ve düvel-i müşarülileyhim tarafından bu babda müddet-i kalile-i mümkün zarfında karar verilecektir.

Yetmişaltıncı Madde

Kalem-i mezkûrun mesarifi madde-i sabıkada beyan olunan düvel-i mümziyye beyninde müsavaten taksim olunacaktır.

Yetmişyedinci Madde

Zengibar kalemi mıntıka-i bahriyede esir ticaretinin men'ini teshil edebilecek bilcümle evrak ve ma'lumatı bir merkezde cem'e me'mur olacaktır bunun için düvel-i mümziyye evvela kırkbirinci maddede beyan olunan evrak-ı salisen kırksekizinci maddede mesarrah raporların hülasasıyla zabtnamelerin sûretini selasen sefain-i mevkufe hakkında kırkdokuzuncu madde ahkâmınca harekete selahiyeti olan me'murin-i mahalliye veya konsoloshane me'murlarıyla me'murin-i mahsusayı mübeyyin defteri rabian mahkûmiyeti mutazammın olarak elli sekizinci madde ahkâmınca i'ta olunan hüküm ve kararların sûretini hamsen mıntıka-i mezkûrede esir ticareti mu'amelatıyla melûf olan eşhasın zahire ihracına medar olacak bilcümle ma'lumat müddet-i kalile-i mümkünê zarfında kalem-i mezkûra i'tâ etmeği taahhüd eylerler.

Yetmiş Sekizinci Madde

Kalemin hazine-i evrâk-ı düvel-i mümziyyenin yirmi birinci maddede ta'yin olunan mıntıka hudûdu dâhilinde harekete me'zûn bahriye zabîtânıyla ve hükümet-i metbu'aları tarafından sûret-i mahsusâda ta'yin edilen me'muriyet-i mahalliyye veya adliyye ve konsoloslara daima küşadı olacaktır. Mezkûr kalem-i evrâk ve defâtirini tetebbu'a me'zûn olan zabitân ve me'mûrîn-i ecnebiyye elsene-yi şârkiyeden biri üzere muharrer evrakın Avrupa lisanlarının birine tercemelerini i'tâyâ mecbur olacağı gibi kırk sekizinci maddede musarrah tebligâtı icra edecektir.

Yetmiş Dokuzuncu Madde

Zengibar'daki kalemlerle münâsebette bulunacak bir takım şubelere alâkadâr olan devletler beyninde evvelce hâsıl olacak muvafakat-ı efkâr mucebince mıntıkanın ba'zı cihetlerinde te'sis olunabilecektir. İşbu şubeler düvel-i mezkûre me'mûrlarından mürekkep olacak ve yetmiş beşinci yetmiş altıncı ve yetmiş sekizinci maddeler ahkâmına tevfiân te'sis kılınacaktır. Yetmiş yedinci maddede musarrah evrak ve ma'lûmat-ı mıntıkanın kısım-ı âdine taâllûk ettiği hâlde bu havâlinin me'mûrîn-i mahalliyesi ile konsoloshâne me'murları tarafından doğrudan doğruya mezkûr şubelere irsâl olunacak ve fakat madde-i mezkûre mücebince Zengibar kalemine icrası lazım gelen tebligata hâlel gelmeyecektir.

Sekseninci Madde

Zengibar kalemi her senenin ilk iki ayı zarfında sene-i sâbıkâ esnâsında kendi muâmelâtıyla şu'belerin muâmelâtı hakkında bir rapor tanzim edecektir.

İkinci fıkra- Esir ticaretine daîr evrâk ve ma'lûmatın devletler beyrinde sûret-i teâtisi.

Seksen Birinci Madde

Devletler evvela idareye müteallik mevcûd olan veyahût işbu sened-i umûmî ahkâmını icrâen tanzim kılınan kavanîn ve nizâmâtın metinlerini sâniyen üserâ-yı zenciye ticaretine ve tevkîf ve azâd olunan üseraya ve eslihâ ve mühimât ve müskirât ticâretine dair ma'lûmât-ı istatistikîyeyi mümkün add edecekleri en vasi' sûrette ve en kalîl müddet zarfında yekdiğerine tebliğ edeceklerdir.

Seksen İkinci Madde

İşbu evrak ve ma'lûmatın emr-i teâtisi Brüksel'de Hariciye Nezareti'ne merbût bir kalem-i mahsûs vasıtasıyla vuk'u bulacaktır.

Seksen Üçüncü Madde

Zengibar Kalemi sene-i sâbıkâ zarfında vuk'u bulacak mua'melâtı ile yetmiş dokuzuncu madde mücebince te'sisi olunacak şu'belerin mua'melâtı hakkında sekseninci maddede beyân olunan raporu her sene Brüksel'deki kalem-i mahsûs'a isâl edecektir.

Seksen Dördüncü Madde

Evrak ve ma'lûmât-ı mezkûre cem' ve evkât-ı muayenede neşr olunarak düvel-i mümziyyenin cümlesine tebliğ kılınacaktır. Seksen birinci ve seksen üçüncü maddelerde musarrah olup kavânin ve umûr-ı idâreye ve istâtistiklere müteallik olan evrâkın bir fihristi her sene evrak ve ma'lûmâtı mezkûre ile beraber neşr olunacaktır.

Seksen Beşinci Madde

Kalem ve muhâbere ve tercüme ve tab' mesârifî düvel-i mümziyye tarafından tesviye olunacak ve Brüksel ve Hariciye Nezâreti ma'rifetiyle tahsîs olunacaktır.

Üçüncü fıkra-İ'tak Olunan Üserânın Sûret-i Himâyesi

Seksen Altıncı Madde

Düvel-i mümziyye kendi müstemlekâtlarında azâd edilen üserâyı himâye etmek vazifesini tasdik ettikleri cihetle yirmi birinci maddede ta'yin olunan muntika limanlarıyla müstemlekât-ı mezkûrenin hangi mahallerinde Afrika üserâsı zabt olunuyor ve mürûr ve muvâsalat ediyor ise oralarda (eğer mevcut değil ise) kendilerince kâfi add olunacak miktarda aklâm ve müessesât teşkilini taahhüd ederler. Aklâm ve müessesât-ı mezkûre altıncı, on sekizinci, elli ikinci, altmış üçüncü ve altmış altıncı maddeler ahkâmına tevfikân üserâ-yı mezkûreyi i'tak ve himayeye bilhassa me'mur olacaklardır.

Seksen Yedinci Madde

İ'tak kalemleri veyahût bu hizmetle mükellef ne'murin itknâmeleri i'tâ ve tescil edeceklerdir. Esir ticareti veya sûret-i gayr-ı meşru'ada mu'amele-i tevkifiye vu'kuu ihbâr olunur veyahût bi-z-zat üsera tarafından müracaat vuk'u bulur ise aklâm veya me'murin-i merkûme üseranın i'takını ve mütecâsirinin te'dibini te'min için bil-cümle mua'melat-ı lâzimeyi acilen icra edeceklerdir. Esir hukuk-ı umûmiyeye müteallik bir cinayet veya bir cünhâ ile mütteham ise itknâmelerin i'tâsı hiçbir vechile te'hir olunamayacak ve fakat itknâmelerin i'tasından sonra usûl-ü muhâkeme-i âdiye mücebince icra-yı tahkikâta ibtidâr olunacaktır.

Seksen Sekizinci Madde

Düvel-i mümziyye kendi müstemlekatlarında azad edilen kadınlar için dar'ül iczalar ve çocuklar için dahi dar'ül terbiyeler tesisini tervec edeceklerdir.

Seksen Dokuzuncu Madde

İ'tak olunan üserâ hürriyetlerinden istifâde husûsunda mazhâr-ı himâye olmak için daima kalemlere mürâcaat edebileceklerdir. Azâd olunan bir esirin elinden itknamesini almak veyahût esiri hürriyetinden mahrum eylemek için her kim hile ve desise veya cebir ve şiddet isti'mâl eder ise esir taciri add olunacaktır.

ALTINCI FASL

Müskirât Ticareti Hakkında Tedâbir-i Tahdidiye

Doksanıncı Madde

Düvel-i mümziyye müskiratın sû-i isti'mâlinden ahâliyi mahalliyeye hâsıl olan netâic-i ma'neviyye ve maddiyyeden bi-hakkın endiş-nâk olmuş olduklarından, doksan birinci, doksan ikinci ve doksan üçüncü maddeler ahkâmını arz-ı şimalinin yirminci ve arz-ı cenûbinin yirmi ikinci derecesi ile mahdûd bulunan ve sahilden yüz mil bahri bir mesafeye kadar sahile yakın Cezayir dâhil olduğu halde garben Bahr-ı Muhit-i Atlasiye ve Şarken dahi Bahr-ı Muhit-i Hindi ile müstemilatına mûntehî olan bir mıntıka dahilinde tatbik ve icraya karar vermişlerdir.

Doksan Birinci Madde

İşbu mıntıkanın hangi havalisinde gerek itikâdat-ı mezhebiyye gerek esbâb-ı saireye mebni inbikten geçirilmiş müskirât istimâli adetinin mevcut veya mûntesir olmadığı tahakkuk eder ise devletler o havaliye müskirâtın idhalini men' edeceklerdir. Oralarda inbikten geçirilmiş müskirâtın i'mali dahi memnu olacaktır. Her devlet kendi müstemlekâtında veya zîr-i himayesinde mevzuu memalikte müskirâtın idhali memnu olan mıntıkanın hududuna ta'yin edecek ve güzergâhını altı ay zarfında düvel-i saireye iş'âra mecbur olacaktır. Ancak yerli olmayan ahâlinin sarf ve istihlâkına mahsus olup her hükümetin ta'yin edeceği usûl ve şerait tahtında idhal olunacak olan mahdud'ul-mikdar müskirât için memnû'iyet-i mezkûre hilâfına hareket olunabilecektir.

Doksan İkinci Madde

Memnû'iyet usûlüne tabi' olmayıp müskirât idhâli eylevm serbest olan veyahut santigrad elli derece ispirto halindeki müskirâtın her yüz litresi on beş franktan dun bir duhûliye resmine tabi' bulunan mıntıka havalisinde müstemlekâtı olan veyahut icrâyı himaye eden devletler işbu sened-i umûminin mevki'-i icraya vaz'ından i'tibaren üç sene müddet için santigrat elli derece ispirto halindeki müskirâtın her yüz litresi için on beş frank duhûliye resmi tarh etmeği deruhte ederler. İşbu müddetin inkızâsında

resm-i mezkur diğer üç senelik bir müddet için yirmi beş franka iblağ olunabilecek ve altıncı senenin nihayetinde doksan birinci maddede münderic memnûiyet usûlü mevcût olmayan mıntıka ittisâınca ikall derece bir ücreti mümkün ise kararlaştırmak üzere sâlif-üz-zıkr ta'rifelerden mütehasıl netâyici bil-mukâyese tetkik ile bu esas üzerine gözden geçirilecektir.

Düvel-i mümziyye elyevm ecûrâtı ibkâ ve işbu maddede muayyen ikall dereceden ziyâde bir miktara iblağ etmek hakkını haîz olacakları havâlide bu hakkı muhafaza ederler.

Doksan Üçüncü Madde

Doksan ikinci maddede masarrah havalide imal olunup dahilen sarf ve istihlaka mahsus olan imbikten geçirilmiş müskirat bir zecriye resmine tabi' olacaktır. Daire-i imkan dahilinde te'min istifası devletler tarafından deruhte edilen iş bu zecriye resmi doksan ikinci maddeden muayyen duhuliye rusumunun ikall derecesinden dun olmayacaktır.

Doksan Dördüncü Madde

Afrika'da doksanıncı maddede beyân olunan mıntıkaya muttasıl müstemlekâta mâlik olan düvel-i mümziyye hudûd-ı dahiliyelerinden marr-üz-zıkr mıntıka arazisine müskirâtın idhâlini men' için tedâbir-i lâzime ittihâzını taahhüd ederler.

Doksan Beşinci Madde

Devletler kendi arazilerindeki müskirât ticaretine müteallik ma'lûmâtı beşinci fâsılda musarrah şerait tahtında olarak Brüksel kalemi vâsıtasıyla yekdiğerlerine tebliğ edeceklerdir.

YEDİNCİ FASIL

Ahkâm-ı Nihâiye

Doksan Altıncı Madde

İşbu sened-i umumî bundan evvel düvel-i mümziyye beyninde münakid mukâvelâtın bu senede muhâlif kâffe-i ahkâmını fesh ve ilgâ eder.

Doksan Yedinci Madde

On dördüncü, yirmi üçüncü ve doksan ikinci maddelerde meşrû hususâta hâlel gelmeksizin düvel-i mümziyye işbu sened-i umumice ileride bi't-tecrübe lüzûm ve faîdesi sabit olacak ta'dilat veya ıslâhatı bil-ittihâd icra etmek hakkını muhâfaza eylerler.

Doksan Sekizinci Madde

İşbu sened-i umûmîyi imza etmeyen devletler buna muvafakâte kabul olunabileceklerdir. Düvel-i mümziyye işbu muvâfakatı muktezî add edecekleri şerâitte ta'lik etmek hakkını muhafaza ederler. Hiçbir şart vaz' olunmamış ise emr-i muvâfakat işbu sened-i umûmîde meşrû bil-cümle taahhüdâtın kabulünü ve kâffe-i fevâid ve muhsenâtdan dahi istifade-yi icrasını te'min için muavenetleri muktezi veya müfid add olunacak devletleri muvafakate sevk ve imâle maksadıyla icra olunacak teşebbüsâta dair beynlerinde istişâre edeceklerdir. Muvafakât-ı hususî ayrı bir senet ile icra olunacak ve keyfiyet diplomasi tarîkiyle Belçika Hükümetine ve Hükümet-i Müşârün-ileyhâ tarafından dahi işbu sened-i umûmiye vaz'-ı imza ve muvâfakat eden bilcümle hükümâta iş'âr ve tebliğ edilecektir.

Doksan Dokuzuncu Madde

İşbu sened-i umûmi müddet-i kalîle-i mümkinе zarfında tasdik olunacak ve bu müddet hiçbir halde bir seneyi tecâvüz edemeyecektir. Her devlet kendi tastiknamesini Belçika Hükümetine irsâl edecek ve hükümet-i müşârün-ileyhâ işbu sened-i umûmiye vaz' imzâ eden kâffe-i düvel-i saîreye ihbâr-ı keyfiyet eyleyecektir. Bil-cümle devletlerin tastiknameleri Belçika Devleti'nin hazine-i evrâkında mevdu ve mahfûz kalacaktır. Tasdiknamelerin cümlesi ibrâz olunur olunmaz veyahut işbu sened-i umuminin imzasından nihâyet bir sene sonra tasdiknamelerin tevdi'ini mübeyyin bir protokol tanzim olunacak ve bu protokol Sened-i Umûmiyeyi tasdik etmiş olan bilcümle devletlerin me'murları tarafından imza edilecektir. Mezkûr protokolün bir sûret-i musaddakası alâkadar olan bil-cümle devletlere irsâl kılınacaktır.

Yüzüncü Madde

İşbu Sened-i Umûmî madde-i sâbıkâda musarrah tasdiknâmelerin teslimini mübeyyin protokolün yevm-i tanziminden itibaren altmışıncı gün düvel-i müteakidenin kâffe-i müstemlekâtında mevkî-i icrâya vaz' olunacaktır.

Tasdîkan li-l-makâl hükümet-i müteâkide murahhasları işbu sened-i umûmiyi imza ve kendi mühürleriyle temhir etmişlerdir.

İşbu Sened-i Umûmi bin sekiz yüz doksan senesi Temmuz'unun ikinci günü Brüksel'de tanzîm olunmuştur.

Structural Abstract

Slavery, seen in every society since the earliest periods of history, continued to exist until the beginning of the 20th Century. The first attempts at the abolition of slave trade in Europe were seen in the 17th century. Indeed, in the 17th and 18th centuries, attempts at different parts of Europe, especially some movements in England, have been insufficient to stop captive trade. But the principle of equality emerged by the French Revolution formed the beginning of a new era. The captive trade seen in many parts of the world began to be banned by European states in the 19th century. The principles of liberty and equality of the French Revolution and the decrease in the need for slaves, which had emerged with the Industrial Revolution was one of the reasons for this. Britain and France reached a consensus on the abolition of the slavery with the 1914 Paris Treaty. Then, in 1815, with the Vienna Congress, many states in Europe acted to end slave trade. However, during the 19th century, the captive trade in Africa continued despite all kinds of bans.

The Ottoman State had to follow the changes that took place in Europe. In particular, the demands of many nations to remove slave trade led Ottoman statesmen to take some measures. The Ottoman Empire began to make efforts to remove the slaves from 1846, as a result of the pressures of the European states, especially Britain. Primarily in 1846, the captive market in Istanbul was closed. Despite the fact that the sale of slaves could not be completely abolished due to the closing of the market, it was hit hard. After this time, black slave trade except for the Hijaz region was banned. Although the slave trade was officially banned in 1847 in the Ottoman Empire, it continued to exist legally and virtually until the beginning of the 20th century. After the intensive diplomatic repression of Great Britain, Sultan Abdülmecid demanded to stop the slave trade with the edict which he sent to the governors of Tripoli, Egypt and Baghdad in 1857. Thus, the first serious step was taken in the Ottoman State to remove slave trade. Various edicts were issued to end the slave trade during the reign of Sultan Abdülmecit, but this trade was not completely prevented.

Britain had to sign bilateral treaties with the Ottoman State in order to ban slave trade and implement its principles. According to the treaty signed between the Ottoman Empire and England in 1877, the import and export of prisoners was forbidden. Following this agreement, a new agreement was signed between the United Kingdom and the Ottoman State on 25 January 1880 on the abolishment and rejection of the black slave trade. The most important result that comes out of this agreement was that the slavery institution in the Ottoman Empire continued in law. In addition to this, it was aimed to completely abolish the black slave trade by prohibiting the import and export of Ottoman black slaves with the same contract. The 1880 agreement between Britain and the Ottoman Empire continued until the 1890 Brussels Conference.

On July 2, 1890, with the participation of European states, the items prohibiting the captive trade in Africa were signed. This conference included states with territories in Africa. However, it was invited to the conference in Iran, where the captive trade was made. The United Kingdom, which cooperated with the states during the nineteenth century on the prohibition of prisoner trade, became the country that made the conference active. The decisions taken at the Brussels Conference did not affect the colonial arrangements of France and Britain in Africa, as they included items for slave trade only. The Treaty also mentions the Ottoman State and Iran, and the efforts to ban the captive trade of these states have been appreciated. The text of the agreement, which was signed by the states that were the parties of it, consisted of seven sections that included one hundred items. In this respect, this agreement had an extremely wide content. In this agreement text, firstly information was provided about the reason of the conference and about the countries that participated. The first part consisted of 14 items and provided information on the countries that performed slave trade and about the precautions to be taken. The second part, which consisted of 5 items, provided information on the caravan routes and the transfer of the slaves. In the third part, which constituted the major part of the agreement text and consisted of 41 items, information was provided about banning the slave trade that was performed through sea route. The fourth

part consisted of 23 items and provided information on the application of the relevant laws. In the fifth part, which consisted of 3 items, information was provided on protecting the slaves that were left free; and in the sixth part, which consisted of five items, information was provided in banning the beverage trade. Eventually, in the seventh part, final information was provided under 5 items. This present study aims to examine the items of the Brussels Conference, which was prepared to ban the slave trade in Africa and which was agreed on by the states in international arena in 1890.